

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Dostálová
Zřeknutí se dědického práva

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Zřeknutí se dědického práva*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 116 650 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 19. 2. 2023

Barbora Dostálová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla srdečně poděkovat JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícnost a velmi podnětné a cenné rady při odborném vedení mé diplomové práce. Velké díky patří také mým blízkým za trpělivost, lásku a podporu, kterou mi projevovali během celého studia.

Obsah

Seznam zkratk	5
Úvod	6
1. Dědické právo a jeho základní principy	8
2. Zřeknutí se dědického práva	12
2.1. Vývoj právní úpravy zřeknutí se dědického práva	12
2.2. Stávající právní úprava zřeknutí se dědického práva	18
2.2.1. Renunciační smlouva – strany smlouvy	20
2.2.2. Renunciační smlouva – forma právního jednání	23
2.2.3. Rozsah zřeknutí se dědického práva	26
2.2.4. Zřeknutí se dědického práva ve prospěch jiné osoby	32
2.2.5. Dopady renunciační smlouvy	34
3. Zřeknutí se a další instituty dědického práva	38
3.1. Svěřenské nástupnictví	38
3.2. Dědická smlouva	39
3.3. Dědická nezpůsobilost a vydědění	40
4. Exkurz do německé a rakouské právní úpravy renunciace	44
4.1. Zřeknutí se v BGB	44
4.2. Zřeknutí se v ABGB	45
Závěr	47
Seznam použité literatury	49
Abstrakt	53
Klíčová slova	53
Abstract	53
Keywords	53

Seznam zkratk

ABGB	Zákon č. 946/1811, ze dne 1. června 1811, Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění účinnému ke dni 27. října 2022 (rakouský občanský zákoník)
BGB	Zákon č. 21/1896 RGrBl., ze dne 18. srpna 1896, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění účinnému ke dni 27. října 2022 (německý občanský zákoník)
Osnova 1937	Vládní návrh, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937, ve znění ze dne 4. prosince 1936
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinnému ke dni 31. března 1964
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinnému ke dni 31. prosince 2013
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení 69/1916 ř. z., účinného ke dni 1. ledna 1917
ZGB	Zákon č. 210/1907, ze dne 10. prosince 1907, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, ve znění účinnému ke dni 26. října 2022 (švýcarský občanský zákoník)
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá institutem dědického práva, a to zřeknutím se dědického práva, v jehož důsledku může dojít k vyloučení dědice z dědění. Zřeknutí se dědického práva je institut, který umožňuje budoucímu dědici zřici se smluvním ujednáním se zůstavitelem dědického práva, které má tomuto dědici v budoucnu vzniknout. Pojí se se stěžejní zásadou dědického práva, a to zásadou volnosti dědice přijmout dědictví, a zároveň se jedná o institut, který se po letech do naší právní úpravy vrací.

Cílem této práce je nastínit a analyzovat historický vývoj tohoto institutu a podrobně se zaměřit na jeho stávající úpravu a výkladová úskalí, která by mohla přinášet. Jde například o otázku možného rozsahu zřeknutí se dědického práva, možnosti zřeknutí se nezletilým dědicem, účinky zřeknutí se a možná relativní neúčinnost takového právního jednání. V části práce bych se ráda věnovala také srovnání s dalšími instituty dědického práva v situacích, kdy chce zůstavitel dosáhnout nějakého zamýšleného cíle.

Diplomová práce je rozdělena do úvodu, čtyř kapitol a závěru. V první kapitole jsou představeny zejména základní principy dědického práva, jež jsou klíčové i pro samotné pochopení renunciace. Druhá kapitola je pak věnována úpravě zřeknutí se, a to jak jejímu historickému vývoji, tak zejména současnému stavu a některým problematickým otázkám výkladu – zejména zastoupení smluvních stran, rozsahu zřeknutí se dědického práva, následku zřeknutí se ve prospěch jiné osoby či odporovatelnosti renunciační smlouvy. Ve třetí kapitole je pak předestřen vztah zřeknutí se k vybraným institutům a rovněž efekt, který vůči sobě navzájem mohou mít. Prostor je také věnován otázce vhodnosti spojování renunciační smlouvy ke smlouvě dědické a jejich připodobňování. Čtvrtá kapitola je pak exkurzem do německé a rakouské úpravy renunciace, jakožto našich častých inspiračních zdrojů.

Domnívám se, že institut zřeknutí se dědického práva má velký potenciál a může pomoci předcházet či řešit problémy, které zůstavitel má či v budoucnu může mít. Ačkoliv jej část odborné literatury hodnotí velmi kladně a oceňuje jeho opětovné zakotvení do právní úpravy, přesto mu v praxi není věnována příliš velká pozornost. Samotný fakt, že zřeknutí se dědického práva se do naší právní úpravy vrátilo, dává prostor k zamyšlení se nad tímto institutem, jeho vývojem a porovnáním s dalšími instituty dědického práva a jejich vzájemné synergii.

S ohledem na to, že před rekonstrukcí občanského zákoníku po něm byla poptávka, lze očekávat, že bude v budoucnu vícero využíván, a proto bych se tomuto institutu ráda věnovala.

Vzhledem k minimálnímu počtu samostatných zpracování tohoto tématu v diplomových či rigorózních pracích mám za to, že by má práce mohla být zajímavým přínosem.

1. Dědické právo a jeho základní principy

Dědické právo je důležitou součástí soukromého práva, jehož právní úprava citelně dopadá na každého z nás, vzhledem k tomu, že se všichni jednou jistě ocitneme v roli zůstavitele či dědice. Dědické právo je právem absolutním, a tedy mu odpovídá všeobecný závazek nerušit jeho nabytí, a současně jde o právo děditelné, které lze převést na jiného (zcižit)¹.

Ústavní základ je zakotven v článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod², který jako obecný apel na existenci dědického práva uvádí, že „*Dědění se zaručuje*“. Z uvedeného vyplývá, že naše právní úprava musí dědění, jakožto přechod majetkových práv na určité individuum umožňovat, aby byla v souladu s ústavním pořádkem. Uvedená garance dědění v Listině základních práv a svobod je především reakcí na 60. léta minulého století a socialistické snahy o omezení či úplné zrušení dědického práva jako takového³, přičemž ani v sousedních zemích tato garance není s ohledem na historické okolnosti neobvyklá.

Dědické právo upravuje přechod majetkových poměrů zůstavitele na jiné osoby, přičemž zákon upravuje jeho **vznik** v ustanovení § 1479 OZ, dle kterého dědické právo vzniká smrtí zůstavitele.⁴ V teorii se můžeme setkat se subjektivním a objektivním smyslem dědického práva, kdy v objektivním smyslu chápeme dědické právo jako soubor právních norem, které upravují přechod práv a povinností zůstavitele na jeho právní nástupce a v subjektivním smyslu jako souhrn práv a povinností náležejících konkrétním dědicům zůstavitele v důsledku jeho smrti.⁵

Samotný přechod majetkových poměrů zůstavitele je ovládán **řadou důležitých zásad**, které vycházejí mimo jiné z ústavního základu dědického práva, a které jsou klíčové i pro samotný institut zřeknutí se dědického práva. Již důvodová zpráva k OZ u úvodního ustanovení dědického práva vyzdvihuje zejména klíčovou zásadu zachování hodnot a přechodu majetku na jednotlivce, nicméně je zde celá řada dalších zásad, které jsou pro instituty dědického práva podstatné.

Zásada zachování hodnot je základním principem, nezbytným pro existenci dědického práva jako takového, který má potenciálního zůstavitele motivovat k tomu, aby za svého života

¹ § 1714 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

³ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 684.

⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva IX. Dědické právo*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 3.

tvoril hodnoty a chtěl je zachovat. Člověk za svého života totiž může vybudovat a získat celou řadu hodnot, přičemž pokud bude vědět, že tyto buduje právě i pro další generace (ideálně pro své blízké osoby) a že po jeho smrti nepřijdou jen tak „vniveč“, nebude se omezovat jen na vytváření hodnot, které by sám spotřeboval, ale své úsilí rozšíří a podpoří tak mimo jiné mezigenerační solidaritu a svůj vlastní růst, ale i vývoj celé společnosti a hospodářství⁶ a přispěje k vytváření všeobecného blahobytu. S tímto pak úzce souvisí **zásada přechodu majetku na jednotlivce**, jež je projevem koncepce individualistického pojetí dědického práva, která je v evropských zemích standardem.⁷ Vychází z toho, že majetek (pozůstalost) by měl primárně přecházet na jednotlivce, případně právnické osoby, a to s ohledem na větší snahu zůstavitele pečovat o své statky spojenou s vidinou a vědomím toho, že tyto případnou osobám jemu blízkým, a nikoli určitému celku (například státu či obci), ke kterému by potažmo neměl téměř žádný vztah. Pokud by tomu bylo jinak, pak by taková situace mohla vést k tomu, že by zůstavitel nebyl motivován k vedení řádného života a starostlivosti o svůj majetek a blízké, ale naopak by mohl lehkomyšlně hospodařit a zanechávat po sobě pouze pasiva, jelikož si lze v dnešní době jen těžko představit, že by mu ležela na srdci prosperita státu či vztahově vzdálené společnosti. V důsledku toho by místo onoho chtěného blahobytu bylo docíleno spíše všeobecné chudoby a o možné dědictví by snad nikdo nestál.⁸

S výše uvedenými zásadami je pak spjata neméně důležitá zásada, a to **volnost zůstavitele ve volbě dědice**. Oproti předchozí úpravě, kdy byla volnost zůstavitele podstatněji omezena, jde nové dědické právo jiným směrem a upřednostňuje zůstavitele, jakožto hybatele celého procesu a stěžejní osobu. Pořizovací svoboda zůstavitele by měla odpovídat svobodě dispozice s jeho majetkem za dobu jeho života, kdy současná právní úprava tuto volnost omezuje pouze právem nepominutelného dědice na povinný díl v podobě pohledávky, nemožností zůstavitele odejmout dědici právo na výhradu soupisu pozůstalosti a nemožností zakázat dědici dědictví odmítnout⁹.¹⁰ Zůstaviteli je tak umožněno volně rozhodnout, kdo se stane jeho dědicem, a současně tato zásada chrání možnost zůstavitele takto projevenou vůli zase změnit. Lze se setkat

⁶ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. XXV.; TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Sborník věd právních a státních, 1905, s. 13. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

⁷ MUZIKÁŘ, Ladislav. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. (úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008).* 1. svazek. § 1 – 487. Praha: Linde, 2008, s. 1116 – 1117.

⁸ TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Sborník věd právních a státních, 1905, s. 16. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

⁹ Vyjma možnosti odejmout právo dědictví odmítnout v dědické smlouvě.

¹⁰ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. XXVII.

i s názorem, že poskytuje záruku proto, aby vůle, kterou zůstavitel projevil, byla po jeho smrti respektována.¹¹ Logickým opositem této zásady je pak **volnost dědice nabýt dědictví** s ohledem na to, že zůstavitelovu vůli nelze dědici vnutit¹² a přimět jej tak, aby navzdory svému přání či možností nabyl určitý majetek a byl povinen se o něj starat. Právní úprava umožňuje dědici dědictví odmítnout, existuje však i řada dalších institutů, které dědici umožňují zbavit se nechtěného dědictví.

V souvislosti s osobou dědice je v dědickém právu uplatňován taktéž **princip rovnosti**. Základy tohoto principu vyplývají již ze samotné Listiny základních práv a svobod¹³, která ve svém čl. 1 hovoří o rovnosti lidí v důstojnosti i právech. Rovnost souvisí se zákazem diskriminace a v dědickém právu se projevuje tak, že mezi dědici nemá být činěn rozdíl a nemá k nim být přístupováno odlišně, nýbrž mají mít všichni dědicové v zásadě stejné postavení a rovný přístup k dědickému právu bez ohledu na pohlaví, věk, národnost, náboženství, původ či sexuální orientaci. Důležitou roli zde hraje i čl. 32 odst. 1 LZPS, který zaručuje stejná práva dětem nenarozeným do manželství jako mají děti do manželství narozené. Princip rovnosti však neplatí zcela absolutně, jelikož může být prolomen, nicméně jeho podstatným projevem je zejména shodné právní postavení dědiců nezávislé na tom, zda se jedná o dědice povolného závěti, dědickou smlouvou či zákonem.¹⁴

Se způsobem a rozsahem přechodu jmění zůstavitele souvisí **zásada univerzální sukcese**, v jejímž důsledku stíhá po smrti zůstavitele jeho dědice osud všeho (jak aktiv, tak pasiv) a dědic se tak stává dědicem celého balíčku, neboť se pozůstalost stává nerozlučným celkem.^{15,16} Naráz tak vstupuje nejenom do všech práv, ale i závazků zůstavitele, které nezanikly jeho smrtí nebo u nichž není speciálně upraveno právní nástupnictví¹⁷, aniž by bylo nutné jednotlivé kusy jmění zůstavitele samostatně převádět. V důsledku této zásady tak dědic odpovídá i za dluhy pozůstalosti, přičemž po rekodifikaci již neplatí automatismus o tom, že dědic odpovídá za

¹¹ TALANDA, Adam. *Problematika reprezentace v dědickém právu*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 13-17.

¹² ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. XXVII.

¹³ Zejména čl. 1 a čl. 3 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ ELIÁŠ, Karel. Raison d'être práva dědického. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám, 2008, č. 1, s. 142.

¹⁵ Opakem této zásady je zásada singulární sukcese, se kterou se můžeme setkat například u odkazu. V těchto případech nejde o vstup do všech práv a povinností, nýbrž jen některých.

¹⁶ Prof. Dr. Krčmář v této souvislosti hovoří o „nastupování dědice do veškerosti práv a závazků, jejichž subjektem byl zemřelý“. KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1928, s. 3. Dostupné z: Digitální knihovna právnické fakulty MU.

¹⁷ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva IX. Dědické právo*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 9.

dluhy jen do výše nabytých aktivit. Dle současné právní úpravy si dědic tento benefit musí vyžádat prostřednictvím výhrady soupisu pozůstalosti, jelikož se vychází i ze zásady ochrany věřitelů¹⁸, a jinak platí neomezená odpovědnost dědice za splnění zůstavitelových dluhů.

V dědickém právu hraje důležitou roli také **princip ingerence veřejné moci při nabytí dědictví**. Dědictví je proto projednáváno před státním orgánem, jehož úkolem je nalézt dědice s nejlepším právem a zajistit tak právní jistotu. Vypořádání majetkových vztahů po smrti člověka je účelem pozůstalostního řízení, v němž dle § 100 ZŘS úkony soudu provádí jako soudní komisař notář, kterého tím soud pověřil.¹⁹ Důvodem, proč si sami pozůstalí nemohou zvolit notáře, je zachování předpokladu nestrannosti, jako důležitého prvku pozůstalostního řízení.

¹⁸ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. XXVII.

¹⁹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

2. Zřeknutí se dědického práva

Zřeknutí se dědického práva, nebo též renunciace či zřeknutí se dědictví, je staronovým institutem, který si po rekodifikaci občanského zákoníku našel opět cestu do naší právní úpravy. Jedná se o institut dědického práva, který umožňuje potenciálnímu zůstaviteli a presumptivnímu dědici naložit s dědickým právem, které má teprve v budoucnu vzniknout. V souladu s ustanovením § 1480 OZ²⁰ se současně jedná o jediný možný způsob, jak lze naložit s dosud neexistujícím dědickým právem v případech, kdy zůstavitel stále žije, jelikož zákon v těchto situacích neumožňuje dědické právo převést nebo s ním jinak naložit.²¹

Renunciace spočívá v tom, že se potenciální (budoucí, presumptivní) dědic zříká svého dědického práva, případně se nepominutelný dědic zříká svého práva na povinný díl, a to prostřednictvím smlouvy uzavřené se zůstavitelem. Nejedná se přitom o darování²² nebo jiný majetkový převod, jelikož zřeknuvší se dědic ničeho nepozbývá, neboť jeho dědické právo dosud neexistuje.²³ Jde o dvoustranné právní jednání, jehož předmětem je budoucí dědické právo nebo právo na povinný díl, a nikoli tedy určitá věc, která by potenciálně náležela do pozůstalosti²⁴. V důsledku zřeknutí se dědického práva dochází k vyloučení dědice z dědění a tento pak po smrti zůstavitele nebude dědit a pozůstalost mu nenapadne. Právě souhlasným projevem vůle jak zůstavitele, tak i dědice, se zřeknutí se dědického práva odlišuje od dalších institutů dědického práva vedoucích k vyloučení dědice z dědění jako je například vydědění, odmítnutí nebo vzdání se dědictví. Další odlišnost oproti některým institutům dědického práva lze spatřovat v okamžiku, kdy tento institut může být uplatněn, a sice pouze za života zůstavitele.

2.1. Vývoj právní úpravy zřeknutí se dědického práva

Jak bylo již výše nastíněno, v případě zřeknutí se dědického práva se nejedná o institut, který by naší právní úpravě byl cizí a jeho zakotvení by tak přinášelo velkou novinku. Ačkoliv jej předchozí právní úprava v OZ 1964 na dlouhé roky z určitých důvodů vypustila, dříve se v naší úpravě občanského práva vyskytoval. Najdeme jej jednak v ustanovení § 551 Obecného zákoníku občanského a rovněž jeho úprava byla zachována i v občanském zákoníku z roku

²⁰ Dle § 1480 OZ se dědického práva, která má v budoucnu teprve vzniknout, lze jen zříci.

²¹ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva IX. Dědické právo*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 21.

²² V případě renunciace totiž zejména chybí animus donandi a nenajdeme ani možnost odvolání renunciace pro nouzi či nevděk.

²³ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 45.

²⁴ Tamtéž.

1950 v ustanovení § 516. Po jeho vypuštění občanským zákoníkem z roku 1964, který tak jako jedinou možnost dědice, jak se zbavit nechtěného dědictví, nabízel možnost jej odmítnout až po smrti zůstavitele²⁵, čímž omezoval volnost dědici i zůstaviteli, došlo k opětovnému zakotvení tohoto opomíjeného institutu novým občanským zákoníkem. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku k tomu uvádí: „*Není však důvod nadále vylučovat možnost presumptivního dědice (čekatele dědického práva) vzdát se práva na dědictví již předem, jak to dnes – resp. od r. 1964 – činí platné právo. Uvedené právní zařízení totiž umožňuje zůstaviteli smluvně se s presumptivním dědicem vypořádat ohledně následných majetkových poměrů.*“²⁶

Obecný zákoník občanský, který na našem území platil od roku 1812 až do 31. 12. 1950, upravoval renunciaci v § 551, který zněl následovně: „*Kdo může platně nakládati se svým právem dědickým, může se ho také předem zříci smlouvou se zůstavitelem. K platnosti smlouvy o zřeknutí dědictví je potřeba formy notářského spisu nebo soudního spisu. Nebylo-li smlouveno nic jiného, působí takové zřeknutí i proti potomkům.*“²⁷ Již při letmém přečtení je možné si všimnout, že současná právní úprava je tou v OZO značně inspirována. Nutno zdůraznit, že v odborné literatuře tehdejší doby se lze setkat s termínem „vzdání se práva dědického“²⁸ nebo též „smlouva o vzdání se dědictví“²⁹ ve vztahu k renunciaci, jelikož se na rozdíl od dnešní právní úpravy mezi těmito instituty nerozlišovalo, resp. jednostranné vzdání se dědického práva nemělo právní následky a samostatný institut vzdání se dědictví, jak jej známe dnes ve smyslu § 1490 OZ, neexistoval.³⁰ Zřeknutí se dědického práva bylo možné smlouvou mezi zůstavitelem a dědicem ve formě notářského nebo soudního spisu, přičemž pokud nebylo ujednáno jinak, vztahovalo se i na potomky zřeknuvšího se dědice. Co se potomků týče, platilo, že se účinky renunciační smlouvy vztahují jak na potomky v době uzavření renunciační smlouvy žijící, tak i na ty dosud nenarozené.³¹ V odborné literatuře je uvedena i možnost nezletilého dědice, aby

²⁵ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 8.

²⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 607.

²⁷ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí. (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 67.

²⁸ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1928, s. 12. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

²⁹ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 47-54.

³⁰ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 8-9.

³¹ ZEILLER von, Franz. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gessamten deutschen Erbländer der oesterreichischen Monarchie. Zweiter Band. Zweite Abteilung*. Wien und Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812, s. 410-412.

se svého dědického práva zřekl, avšak byla zde nutnost jeho zastoupení³² při takovém úkonu otcem či poručníkem a bylo třeba souhlasu soudu.³³ Krčmář ve vztahu k právním účinkům této smlouvy uvádí, že se dědici, jenž se svého práva platně zřekl, po smrti zůstavitele nedeferuje³⁴ (tedy, že se mu pozůstalost nenabízí), jelikož se tento nestal dědicem. Současně přitom připomíná, že zřikající se dědic nemusí být ve vztahu k zůstaviteli nejbližším „čekatelem“, ale může se jednat i o dědice vzdálenějšího.³⁵ Zmiňovaná úprava v OZO a odborná literatura připouštěla zřeknutí se dědictví ve prospěch třetích osob, stejně jako zřeknutí se dědictví jen zčásti³⁶. Bylo rozlišováno mezi zřeknutím se dědického práva jako takového a zřeknutím se práva žádat povinný díl, kdy Krčmář ke zřeknutí se pouze práva žádat povinný díl uvádí, že: „*tomu, kdo se vzdal eventuálního práva žádati díl povinný, se deferuje, jestliže mu v době delace svědčí důvod delační.*“³⁷ Pokud jde o možnost zrušení již uzavřené renunciační smlouvy, nebyl dán tak přísný požadavek na jeho formu jako při uzavření a zvláštní forma tohoto jednání tak nebyla vyžadována.

Důležitým historickým milníkem byl pak vznik samostatného státu a s ním související snaha o rekodifikaci občanského práva, s jejímiž tendencemi se lze setkat po téměř celé období první republiky až do podzimu roku 1938.³⁸ Rekodifikační snahy „vyvrcholily“ až v lednu roku 1937³⁹, kdy byl nalezen určitý kompromis a předložen „**Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník**“.⁴⁰

V důsledku válečných a politických událostí čtyřicátých let 20. století a nástupu nového režimu na našem území, bylo třeba přijmout zákon, který by lépe odpovídal ideologii u nás nově působící. Došlo tak k přijetí tzv. **Středního kodexu**, tedy zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, který platil od 1. 1. 1951 do roku 1964. Úprava v něm obsažená přinesla do dědického práva značné zjednodušení a oproti předchozí úpravě v OZO také zřetelné

³² Ve smyslu, že takovýto „zástupce“ musel být tím, kdo zřeknutí se učinil.

³³ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí. (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 69. Shodně ZEILLER von, Franz. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gessamten deutschen Erbländer der oesterreichischen Monarchie. Zweiter Band. Zweite Abteilung*. Wien und Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812, s. 410-412.

³⁴ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1928, s. 12. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

³⁵ Není tedy vymezen okruh potenciálních dědiců, kteří by se mohli dědického práva zřeknout a kteří nikoli.

³⁶ K problematice rozsahu zřeknutí se dědického práva viz dále.

³⁷ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1928, s. 13. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

³⁸ SALÁK, Pavel. a kol. *Historie osnovy občanského zákoníku z roku 1937: Inspirace, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 10.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Název této Osnovy pak bývá zkracován a běžně se lze setkat s označením „Osnova 1937“.

„zeštíhlení“⁴¹, nicméně zavedla i určité novinky. Markantní změnou přitom bylo zákonné stanovení okamžiku, k němuž se nabývá dědictví, přičemž tato skutečnost byla spjata se smrtí zůstavitele, což je proklamace pro současnou úpravu poněkud nemyslitelná⁴². Provedené změny vedly k poněkud podstatnému omezení pořizovací volnosti zůstavitele, bylo preferováno dědění ze zákona oproti závěti, nebylo například ani připuštěno svěřenské nástupnictví či možnost zůstavitele uvádět v závěti podmínky omezující dědice⁴³, a došlo tak ke zřetelnému posílení dědicova postavení, který byl, spíše než zůstavitel, tou hlavní osobou dědického práva. Navzdory uvedenému bylo však zřeknutí se dědického práva v právní úpravě zachováno, ačkoliv jeho úprava byla oproti té v OZO stručnější. V § 516 OZ 1950 byla renunciace upravena takto: „*Dědictví lze se předem zřici písemnou smlouvou se zůstavitelem, kdo se dědictví zřiká, může tak učinit i s účinkem pro své potomky.*“ Stejně jako v předchozí úpravě zůstalo zachováno ponechání účinků renunciační smlouvy i vůči potomkům zřeknušího se dědice, nicméně tyto nenastávaly oproti dřívějšímu automaticky, ale pouze pokud tak bylo mezi stranami ujednáno. Komentářová literatura přitom připouští i možnost, aby zřeknutí se působilo pouze vůči některým konkrétním potomkům a vůči jiným případně nikoli⁴⁴, v čemž lze spatřovat jistou větší volnost volby stran renunciační smlouvy. V ustanovení zákona se však již nesetkáváme s jiným požadavkem na formu smlouvy, než je její písemnost. Odpadá tak nutnost notářského či soudního spisu a tedy určité pojistky v podobě veřejné listiny, a „pouhá“ její písemná podoba je považována za ve všech ohledech dostačující.⁴⁵ Lze si domýšlet, že tento krok měl směřovat k podpoře využitelnosti tohoto institutu pod záminkou, že pokud nebude třeba se smlouvou navštívit notáře či podnikat jiné kroky, ale bude postačovat i jen její prosté sepsání doma „v kruhu rodinném“, bude k němu ze strany zůstavitelů a budoucích dědiců přistupováno hojněji. Pro tehdejší úpravu zřeknutí se dědictví byl důležitým i § 523 OZ 1950⁴⁶, který upravoval právní následky zřeknutí se dědického práva, a to tak, že se na zřeknušího se dědice hledělo, jako by se zůstavitelovy smrti

⁴¹ Oproti 293 paragrafům v OZO se OZ 1950 spokojil pouze s 52 paragrafy zabývajícími se dědickým právem.

⁴² Současná právní úprava umožňuje, aby dědic nabyl dědictví k pozdějšímu okamžiku než k okamžiku smrti zůstavitele. Dává tak zůstaviteli možnost využití nejrůznějších podmínek, a z toho důvodu není v zákoně výslovně upraven okamžik nabytí dědictví, ale pouze vznik samotného dědického práva. Šešina pak v souvislosti s touto změnou v OZ 1950 hovoří přímo o „likvidaci“ institutu ležící pozůstalosti, což je institut velmi praktický, avšak v naší zemi od této doby nebyl a není upraven a aplikován. ŠEŠINA, Martin. In: BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 105.

⁴³ BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 105.

⁴⁴ HOLUB, Rudolf a kol. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s.62-65.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ „*Na toho, kdo se dědictví předem zřekl, jakož i na jeho potomky, zřekl-li se dědictví i za ně, hledí se, jako by se smrti zůstavitele nedožili; to však neplatí o dědicích zůstavitelem přesto později povolaných.*“

nedožil. Docházelo tedy k fingování smrti dědice, případně i jeho potomků, což je oproti současné úpravě pozoruhodné, jelikož platný zákon důsledek zřeknutí se explicitně nestanovuje. V odborné literatuře se lze setkat s názorem, že by se i nyní pravděpodobně mělo na zřeknuvšího se dědice pohlížet jako na takového, který zůstavitele předemřel, a to právě s ohledem na uvedenou historickou úpravu⁴⁷, na druhou stranu se objevuje i pohled takový, že uvedená fikce smrti dědice souvisela s právem reprezentace, jehož tehdejší podmínkou uplatnění bylo právě dědicovo nedožítí se⁴⁸ smrti zůstavitele, což však dnes již neplatí, a proto této fikce není potřeba.⁴⁹ Druhý uvedený názor se zdá být přesvědčivějším i s ohledem na to, že se současný občanský zákoník k takové výslovné úpravě následků jakou měl OZ 1950 neuchýlil. Ve druhé části výše zmíněného ustanovení zákon upravoval situaci, kdy by se zůstavitel následně, dříve proběhlému zřeknutí se navzdory, rozhodl uvedeného dědice přesto povolát závětí – v takovém případě se situace posuzovala tak, jako kdyby k žádnému zřeknutí se reálně nedošlo.⁵⁰

Na počátku 60. let se postupně začalo pracovat na přijetí nového občanského zákoníku, který by lépe reflektoval nastolené společenské vztahy. Tento pak měl dle ideologie vycházet z „nerozlučné spojitosti socialistického a osobního vlastnictví a ze zásadní jednoty zájmů občana jako vlastníka a jako hospodáře na pracovišti.“⁵¹ Došlo tedy k nahrazení OZ 1950 zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1. 4. 1964. Tato nová právní úprava byla ještě skromnější než ta předchozí, pokud šlo o dědické právo, a vystačila si s pouhými několika málo ustanoveními. Již samotný rozsah vedl ke kritice odbornou literaturou⁵² a jen přispívá pochybnostem o funkčnosti takto „osekané“ právní úpravy. Nejen, že z dědického práva díky **OZ 1964** vymizely některé další instituty a úprava i nadále setrvala u nedostatku respektu k vůli zůstavitele, ale velmi patrná zůstala i preference zájmů dědice a státu před zájmem zůstavitele, potažmo jeho věřitelů. OZ 1964 se dočkal delší platnosti než jeho předchůdce, a ačkoliv došlo během jeho působnosti k přijetí určitých změn, byl na našem

⁴⁷ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 51.

⁴⁸ § 527 a 530 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. března 1964.

⁴⁹ TALANDA, Adam. *Problematika reprezentace v dědickém právu*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 74-76, poznámka pod čarou č. 181.

⁵⁰ S ohledem na současnou právní úpravu a názorovou odlišnost odborné veřejnosti, pokud jde o takový následek, lze tuto historickou úpravu považovat za zajímavou a pozornosti hodnou. K uvedené problematice viz další části této práce.

⁵¹ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 442-448.

⁵² ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*. 2003, roč. 9, č. 5, s. 97-98.; MIKEŠ, Jiří, MUZIČKAŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha: Linde, 2003, str. 5–6.

území aplikován až do jeho nahrazení současnou právní úpravou. V původním znění OZ 1964 došlo k poněkud významným změnám a omezení či zrušení do té doby zákonných a používaných institutů. Příkladem můžeme uvést určité omezení forem závěti, ale především **zrušení možnosti smluvního zřeknutí se dědického práva** či institutu vydědění.⁵³ Dlužno říci, že zatímco vydědění se do právní úpravy od roku 1983 vrátilo, ke znovuzavedení možnosti renunciace nedošlo, ačkoliv se můžeme setkat s určitým „voláním“ odborné veřejnosti po jeho navrácení.^{54,55} Co bylo motivací pro nepřipuštění tohoto institutu si lze spíše domýšlet, Knapp se k tomu vyjadřuje slovy, že: „*vypuštění této možnosti bylo v důvodové zprávě k občanskému zákoníku odbyto jen velmi paušálním a nepřesvědčivým odkazem, že tento institut byl vývojem překonán...*“⁵⁶. Literatura pak uvádí, že vypuštění zřeknutí se vedlo v praxi k tomu, že renunciační smlouva byla nahrazována toliko právně nezávaznými „rodinnými dohodami“, které právě postrádaly onu jistotu pro zůstavitele, že budou po jeho smrti dodrženy.⁵⁷

Zřeknutí se dědického práva se tedy svého navrácení do právní úpravy dočkalo až po rekodifikaci občanského zákoníku a současná právní úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s ním znovu počítá. V důvodové zprávě se můžeme setkat se zdůvodněním opětovného zavedení tohoto institutu, které tato spojuje zejména s vyřešením vztahů mezi dědici pro případ, kdy se jednomu z nich dostalo něčeho hodnotného od zůstavitele již za jeho života, což by následně mohlo vést k započtení. Jak důvodová zpráva říká: „*Zkušenost učí, že v těchto případech dochází ke zbytečným rozepřím a konfliktům, jejichž zdroje lze pomocí institutu renunciace předem odklidit.*“⁵⁸ Zůstavitel tak má jedinečnou možnost nejen předejít sporům mezi potomky a dosáhnout tak určité jistoty a vnitřního klidu, ale při spolupráci s dalšími instituty dědického práva má poměrně široké a efektivní možnosti jak realizovat svou

⁵³ BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 123.

⁵⁴ Například JUDr. František Pěcha se v jednom článku zmiňuje o vhodnosti znovuzavedení tohoto institutu ve vztahu k omezení či možnosti úplného vyloučení nutnosti poměrně náročných (i po vztahové stránce) zápočtů na dědické podíly. PĚCHA, František. K otázce smluvního zřeknutí se dědického práva, pořizování vzájemných závětí a uzavírání dědických smluv. *Ad Notam*. 2001, roč. 7, č. 1, s. 18-19.

⁵⁵ O vhodnosti navrácení se zmiňuje i JUDr. Václav Kouba, který hovoří o nutnosti neodkladného navrácení určitých institutů dědického práva s ohledem na posílení pořizovací volnosti zůstavitele a subjektivního práva disponovat se svým majetkem pro případ smrti. Mezi svěřenským náhradnictvím či dědickou smlouvou zmiňuje právě i zřeknutí se dědictví, které by se významně projevilo v rodinných vztazích, kde může zůstaviteli například umožnit vyřešit tíživou sociální situaci jednoho dítěte jeho okamžitým obdarováním a pomocí renunciace pak spravedlivě rozdělit majetek mezi děti zbývající. KOUBA, Václav. Úvaha nad některými instituty dědického řízení a dědického práva. *Ad Notam*. 2000, roč. 6, č. 4, s. 73-75.

⁵⁶ KNAPP, Viktor, KNAPPOVÁ, Marta a Jiří ŠVESTKA, ed. *Občanské právo hmotné: Díl 4. Sv. 2., Závazkové právo*; 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 465.

⁵⁷ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 45.

⁵⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 607.

vůli a předejít i jiným možným problémům, které by mohly v budoucnu vzniknout. Inspirací pro naši stávající právní úpravu renunciace byly zvláště rakouská, německá a švýcarská úprava⁵⁹, ale i již zmiňovaná Osnova 1937. Nový občanský zákoník zvolil podrobnější formulaci a úpravu, a tudíž je ustanovení týkající se zřeknutí se dědického práva rozděleno do tří odstavců. Současný § 1484 OZ upravující zřeknutí se dědického práva zní následovně:

„(1) Dědického práva se lze předem zřici smlouvou se zůstavitelem; není-li jinak ujednáno, působí zřeknutí i proti potomkům. Kdo se zřekne dědického práva, zřiká se tím i práva na povinný díl; kdo se však zřekne jen práva na povinný díl, nezřiká se tím práva z dědické posloupnosti.

(2) Zřekl-li se někdo dědického práva ve prospěch jiné osoby, má se za to, že zřeknutí platí, jen stane-li se tato osoba dědicem.

(3) Smlouva vyžaduje formu veřejné listiny; práva a povinnosti z ní však mohou být zrušeny, pokud strany dodrží písemnou formu.“⁶⁰

2.2. Stávající právní úprava zřeknutí se dědického práva

Zřeknutí se dědického práva v sobě skrývá velký potenciál a své příznivce by mohlo získat především díky schopnosti zajištění právní jistoty a klidného dožití zůstavitele s vědomím, že o majetkový přechod je v rámci možností nejlépe postaráno a s nadějí, že hrozba sporů mezi dědici v rámci pozůstalostního řízení a následného života byla zažehnána. Ostatně právě zajištění právní jistoty a vypořádání dědiců k maximální spokojenosti všech zúčastněných je stimulum, se kterým je renunciace nejčastěji spojována.⁶¹ Lze si představit modelovou situaci, kdy budeme mít zůstavitele, jehož jedinými příbuznými jsou jeho dva synové – jeden syn bude dospělý, druhý nezletilý. Mohlo by dojít k tomu, že zůstavitel v touze zabezpečit dospělého syna, který se chce postavit na vlastní nohy, na tohoto převede nemovitost nebo mu poskytne větší finanční obnos k takovému účelu. S ohledem na věk nezletilého syna by nemělo velkého smyslu na něj v tomto okamžiku taktéž něco převádět, a tudíž zůstavitel uzavře renunciační smlouvu se starším synem, v níž se tento zřekne dědického práva ve prospěch syna mladšího. V důsledku toho tak syn, který již nemovitost obdržel, po smrti zůstavitele již ničeho nedostane a uvolní tak při děděni místo jinému presumptivnímu dědici, kterému se za života zůstavitele

⁵⁹ Konkrétně pak zejména § 551 ABGB, § 2346 an. BGB a čl. 495 an. ZGB.

⁶⁰ § 1484 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 7-8.; DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-417.

ničeho takového nedostalo – v tomto případě mladšímu synovi.⁶² Díky tomu dojde k poměrně elegantnímu vypořádání mezi dědici bez nutnosti dožadovat se započtení a preventivně se bude působit na zachování jejich vztahů. Motivů proč k renunciaci přistoupit je však možno nalézt vícero a nelze se tedy omezit pouze k uvedenému.

Renunciace může dobře posloužit i v situaci, kdy je zůstavitel či dědic předlužen. V případech, kdy ani jeden z uvedených nebude chtít, aby byl rodinný majetek použit na úhradu dluhů, mohou po vzájemné dohodě uzavřít renunciační smlouvu a zajistit tak, že majetek bude sloužit jiným členům rodiny a nepřejde na předluženého dědice. Muzikář vyzdvihuje renunciaci i pokud by se jednalo o předluženého zůstavitele⁶³, kdy lze přisvědčit jeho argumentu, že se v dnešní náročné době najdou tací dědicové, kteří budou chtít co nejdříve postavit najisto, že jim dluhy z pozůstalosti nijak nezkomplikují život, a nebudou vyčkávat až na možnost takové dědictví odmítnout po smrti zůstavitele.

Dalším motivem pro zřeknutí se dědictvého práva může být snaha zpřetrhat vzájemné vazby mezi zůstavitelem a dědicem. Během života může dojít k řadě smutných událostí, které v konečném důsledku mohou například vyústit v to, že potomek nemá ke svým rodičům příliš vřelý vztah a nebude se chtít ani zúčastnit pozůstalostního řízení, protože se bude chtít zcela odtrhnout. Uvedené může platit i naopak, přičemž Muzikář v takové situaci připouští možnost uzavření vzájemné renunciační smlouvy.⁶⁴ Drachovský s Elischerem pak zmiňují i možnou snahu dědice vyhnout se konfrontaci s případným vyděděním⁶⁵, ke kterému by v takových situacích mohlo dojít a jeho následkům, včetně nahlížení společností. Lze se setkat rovněž i s motivem spočívajícím ve snaze vyhnout se schvalování odmítnutí předluženého dědictví opatrovnickým soudem⁶⁶.

Navrácení možnosti zřeknutí se dědictvého práva je odbornou literaturou převážně vítáno a označováno za přínosné, dá se tedy předpokládat, že v průběhu let a po zodpovězení určitých otázek, které v teorii vyvstávají, dojde k objevení a rozšíření potenciálu a využitelnosti tohoto institutu v praxi a s tím se ukáže řada dalších motivů.

⁶² V literatuře k OZ 1950 se mluví o tzv. „vybytí“ potomků, které právě mohlo sloužit jako podpora potomka k jeho osamostatnění a příspěví do jeho společné domácnosti s manželem/manželkou; HOLUB, Rudolf a kol. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědictvé.* Praha: Orbis, 1957, s. 62-65.; KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek III. Dědictvé právo – Rodinné právo.* Praha: Orbis, 1954, s. 21-22.

⁶³ MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědictvého práva. *Ad Notam.* 2014, roč. 20, č. 4, s. 7-8.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-417.

⁶⁶ Tamtéž.

2.2.1. Renunciační smlouva – strany smlouvy

Obnovená možnost disponovat s budoucím dědickým právem již za zůstavitelova života počítá s uzavřením renunciační smlouvy mezi zůstavitelem a jeho presumptivními dědici. Na tomto místě je pak vhodné zmínit, že jelikož ke zřeknutí se dochází smlouvou, bude třeba její náležitosti posuzovat nejen dle ustanovení práva dědického, ale též optikou obecné části závazkového práva v části čtvrté OZ a rovněž základních zásad soukromého práva.

Jak bylo výše uvedeno, jedná se o smlouvu, kterou se zůstavitelem uzavírá jeho budoucí dědic (též renunciant). Zákon tedy nepřipouští jiný **okruh osob**, který by této možnosti mohl využít, a proto by ku příkladu smlouva o zřeknutí se dědictví uzavřená za stejných podmínek, avšak pouze mezi potenciálními dědici zůstavitele, byla shledána nepřipustnou. Stejně tak by bez právních účinků zůstalo i jednostranné prohlášení dědice, že se svého dědického práva zříká.⁶⁷ Zřeknutí se totiž počítá s určitým přímým kontaktem dědice a zůstavitele a je tak třeba jich obou, a proto pro jednostranné rozhodnutí dědictví nenabýt nabízí dědické právo dědici jiné instituty. Komentářová literatura pak správně vylučuje také možnost uzavření renunciační smlouvy, v níž by na jedné straně figurovali a jednali dva zůstavitelé a na straně druhé jejich společný dědic.⁶⁸ Je potřeba, aby každý ze zůstavitelů takovou smlouvu s dědicem uzavřel sám za sebe, nikoli aby se jednalo o jejich společné jednání.⁶⁹

Na druhou stranu zákon nikterak neomezuje okruh dědiců, kteří by se zůstavitelem mohli renunciační smlouvu uzavřít, z čehož lze usuzovat, že se nemusí nutně jednat o dědice nejbližší, typicky potomky zůstavitele, ale že způsobilými tuto smlouvu uzavřít jsou všichni v úvahu přicházející dědicové (čekatelé).⁷⁰ Pro takové omezení by ani nebylo důvodu, vezmeme-li v potaz důraz kladený na autonomii vůle zůstavitele. Dlužno však říci, že případní potomci zřeknuvšího se dědice stranami renunciační smlouvy nejsou, a to ani tehdy, pokud bude zřeknutí se vůči těmto potomkům působit, jelikož zůstavitel s dědicem neujednali jinak. Není tedy třeba žádného souhlasného projevu vůle potomků zřeknuvšího se dědice k uzavření renunciační smlouvy a de facto prozatím není třeba ani jejich vědomosti o tom, že k takovému zřeknutí se dědického práva došlo.

⁶⁷ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 37-44.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Obdobně jako například u závěti můžeme i zde spatřovat do jisté míry povahu tzv. vysoce osobního právního jednání. Tuto povahu renunciační smlouvě přiznávají i Drachovský s Elischerem, přičemž odkazují i na důvodovou zprávu a argumenty týkající se formy veřejné listiny. Více In: DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-430.

⁷⁰ Tamtéž.

Pokud jde o požadavek na plnou svéprávnost osob, které uzavírají renunciační smlouvu, zákon žádných bližších podmínek nestanovuje.⁷¹ Vyvstávají tak otázky ohledně možnosti uzavření této smlouvy osobou plně nespěprávnou, nezletilou či možnosti zákonného a smluvního zastoupení stran. Potřeba zřeknout se dědického práva přitom může vyvstat v různých životních etapách a není vyloučeno, že tomu tak bude i v situaci, kdy presumptivní dědic bude ještě nezletilý. Část odborné veřejnosti přitom připouští, aby i **nezletilý dědic měl možnost zřeknout se** dědického práva a byl způsobilý renunciační smlouvu za určitých podmínek uzavřít⁷², přičemž bychom mohli ještě rozlišovat, zda se jedná o dědice nezletilého, který však nabyt svéprávnosti či nikoli. Zákon totiž umožňuje nezletilému nabytí plné svéprávnosti uzavřením manželství či jejím přiznáním soudem, a to na základě § 30 odst. 2 OZ⁷³. U takového nezletilého si pak lze, dle mého názoru, s ohledem na úroveň jeho vyspělosti a samostatnosti, představit možnost volně se rozhodnout, zda se svého dědického práva zřekne a případně tak svobodně učinit. Na druhou stranu u nezletilého, který nenabyt svéprávnosti, je situace odlišná a nelze přitom vycházet z ustanovení § 31 OZ, který zakládá vyvratitelnou domněnku, že je každý nezletilý způsobilý k právním jednáním, která jsou co do povahy přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku, neboť s ohledem na závažnost následků renunciační smlouvy a potřebě jejich důkladného zvážení, je nutno vyloučit, aby takový nezletilý jednal samostatně.

Uvedené však neznamena, že by nezletilý plně nespěprávný neměl žádnou šanci se dědického práva zřeknout, takové rozhodnutí však bude podrobena určité „vyšší“ kontrole v podobě jeho zastoupení a souhlasu opatrovnického soudu. Z logiky věci pak nezletilý může být a pravděpodobně nejčastěji bude zastoupen svými rodiči jako zákonnými zástupci v souladu s ustanovením § 892 OZ, který rodičům stanovuje právo, ale i povinnost zastupovat jejich dítě při jednáních, ke kterým není samo dostatečně způsobilé. Případně může být nezletilý zastoupen opatrovníkem, pokud by v dané situaci hrozil střet jeho zájmů se zájmy zákonných zástupců či střet zájmů mezi dětmi týchž rodičů.⁷⁴ Podmínka souhlasu opatrovnického soudu je další pojistkou, která je dovozována z ustanovení § 898 odst. 1 ve spojení s 898 odst. 2 písm.

⁷¹ Na rozdíl od dědické smlouvy, u které OZ v § 1584 výslovně zmiňuje požadavek zletilosti a plné svéprávnosti zůstavitele.

⁷² MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 8. Shodně ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41. Shodně FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 47- 54.

⁷³ § 30 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ Tamtéž, § 892 odst. 3.

c) OZ per analogiam⁷⁵, a která má zajistit, že zřeknutí se dědického práva nebude proti zájmu dítěte, a tedy mu „neuškodí“. V odborné literatuře se lze přitom setkat s názorem, že soud potřebný souhlas dá pravděpodobně pouze tehdy, jestliže již bylo zůstavitelem poskytnuto nezletilému takové plnění, které by vyrovnalo jeho případný budoucí dědický podíl^{76,77}. Lze však uvažovat i o případech, kdy by napadlá pozůstalost byla extrémně předložena bez vidiny zlepšení v budoucnu či kdy by existovala jiná významná komplikace, pro kterou by bylo v nejlepším zájmu nezletilého zamezit nápadu takové pozůstalosti a zajistit tak jistotu již za života zůstavitele. Vždy by však záleželo na konkrétních okolnostech daného případu a jejich posouzení opatrovnickým soudem, v obecné rovině by však možnost zřeknutí se dědického práva nezletilým dědicem měla být připuštěna.

Otázka **zastoupení stran** při uzavírání smlouvy rovněž není zcela vyloučena, jelikož v ustanovení zákona upravujícím zřeknutí se dědického práva nenajdeme požadavek na nutnost osobního jednání zůstavitele a zřeknuvšího se dědice.⁷⁸ I odborná literatura⁷⁹ možnost zastoupení připouští, ačkoliv se objevují spíše názory směřující k určité obezřetnosti⁸⁰ a příliš stranám zastoupení nedoporučují. To však ničeho nemění na tom, že zákon stranám umožňuje, resp. jim ani nezakazuje, uzavřít renunciační smlouvu v zastoupení – ať už na základě plné moci či prostřednictvím opatrovníka nebo zákonného zástupce, lze tak uvažovat o zastoupení zákonném i smluvním, a to jak zůstavitele, tak i presumptivního dědice. Na druhou stranu Drachovský a Elischer se v nedávno publikovaném článku⁸¹ pokusili otázku možného

⁷⁵ MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 8.; Lze se setkat i s dovozováním potřeby souhlasu soudu s odkazem na § 898 odst.1 OZ s tím, že se v případě renunciační smlouvy nejedná o běžnou záležitost. Například FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 49. Shodně SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 47. S ohledem na jistou podobnost zřeknutí se dědického práva a odmítnutí dědictví se osobně spíše přikláním i k analogické aplikaci § 898 odst. 2 písm. c) OZ.

⁷⁶ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41.; Shodně MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 7-10.

⁷⁷ Muzikář k tomuto uvádí ještě další situaci, kdy by souhlas soudu nemusel být vůbec dán, a to tehdy, pokud by se zřeknutí se dědického práva vztahovalo ke konkrétní věci zanedbatelné hodnoty. Vycházíme-li z předpokladu, že zřeknutí se pouze ve vztahu k určité věci by bylo připuštěno. MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 8.

⁷⁸ Opět zde můžeme vidět odlišnost oproti závěti či dědické smlouvě, u které OZ výslovně v § 1584 odst. 2 osobní jednání stran vyžaduje.

⁷⁹ Například FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 49.; ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41.

⁸⁰ Například KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 8.

⁸¹ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 425-427.

zastoupení zůstavitele vnést do diskuse odborné veřejnosti, jelikož se jim nejevila natolik jasná a nesporná, jak se ze zákona může na první pohled zdát, a vycházeli přitom z jisté komparace s rakouskou doktrínou. V uvedeném článku přitom oba přiznávají i renunciační smlouvě povahu tzv. vysoce osobního právního jednání a účinky renunciační smlouvy přirovnávají k negativní závěti, jelikož obojí vede k tomu, že je určitá osoba vyloučena z dědění a je tak změněn okruh dědiců. Nutno ještě říct, že uvedené nevztahují ke zřeknutí se práva na povinný díl, jelikož v jeho důsledku není nepominutelný dědic definitivně vyloučen z dědění a stále se může stát dědicem, a proto v takovém případě zastoupení zůstavitele připouštějí.⁸² U „klasického“ zřeknutí se dědického práva však možnost zastoupení zůstavitele nevitají, právě s ohledem na podobnost renunciační smlouvy a negativní závěti, u které zastoupení není připuštěno, a proto současný výklad vycházející z toho, že možnost zastoupení není zákonem vyloučena, a tudíž se připouští, vnímají jako vnitřně rozporný s právním řádem.⁸³ Vycházíme-li z toho, že veškeré dispozice, jež zůstavitel činí a jimiž nějakým způsobem určuje okruh svých dědiců, jsou vysoce osobními jednáními, pak je skutečně otázkou, proč by tomu u zřeknutí se dědického práva mělo být jinak. Důsledky renunciační smlouvy mohou být stejně zásadní jak pro dědice, který se zříká, tak i pro zůstavitele, který tímto krokem ovlivňuje to, komu jeho pozůstalost v budoucnu napadne, a proto je i v těchto případech vhodné chránit pravou vůli zůstavitele. Osobně jejich snahu o otevření tohoto tématu vítám, nelze však než čekat na reakce odborné veřejnosti a judikatury, které by se v budoucnu mohly, resp. měly, objevit.

2.2.2. Renunciační smlouva – forma právního jednání

Renunciační smlouvu mohou strany uzavřít úplatně⁸⁴ i bezúplatně⁸⁵ a toto uzavření může být i podmíněno (například tím, že zůstavitel na dědice za uzavření renunciační smlouvy převede určitý majetek). Je zde poměrně široký prostor pro uplatnění autonomie vůle stran, proto pokud se zvolenou podmínkou bude souhlasit jak zůstavitel, tak i dědic, není zde důvodu, proč by takové ujednání nemohlo být platné. Uvedené podtrhuje § 1725 OZ proklamací, že stranám smlouvy je ponechána možnost svobodně dle jejich vůle ujednat a určit obsah jimi uzavírané smlouvy, avšak za podmínky, že tomu tak bude v mezích právního řádu.

⁸² DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 425-427.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Může se přitom jednat o peněžité plnění, odbyté či jiné protiplnění.

⁸⁵ Na bezúplatnou renunciační smlouvu bychom pak mohli nahlížet jako na smlouvu lukrativní, zatímco na úplatné zřeknutí se dědického práva jako na smlouvu odvážnou. Nahlížení úplatné renunciaci jako odvážné se v literatuře objevuje především s odkazem na nejistou budoucí hodnotu jmění zůstavitele a závislosti vzájemného poměru hodnot plnění na budoucí nejisté události. Například DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-418.

Pokud jde o formu renunciační smlouvy, zákon v případě jejího **uzavření** vyžaduje **formu veřejné listiny**⁸⁶. O veřejné listině je v § 568 odst. 1 OZ uvedeno, že: „*Je-li nějaká skutečnost potvrzena ve veřejné listině, zakládá to vůči každému plný důkaz o původu listiny od orgánu nebo osoby, které ji zřídily, o době pořízení listiny, jakož i o skutečnosti, o níž původce veřejné listiny potvrdil, že se za jeho přítomnosti udála nebo byla provedena, dokud není prokázán opak.*”⁸⁷ Význam zvolení této přísné formy bude především ochranný, jelikož se jedná o poměrně významnou úpravu majetkových záležitostí mezi zůstavitelem a jeho blízkými osobami, která pochopitelně, již s ohledem na charakter dědického práva a důvod tohoto jednání, může být provázena silnými emocemi.⁸⁸ V nutnosti splnění takového formálního požadavku si všichni zúčastnění jistě citelně uvědomí následky, význam a závažnost tohoto právního jednání do budoucna, což je jistě důležitým preventivním opatřením zabraňujícím nerozvázným a nepromyšleným krokům, ke kterým můžeme tendovat v „pohodlí domova“. Ostatně i důvodová zpráva vyzdvihuje preventivní charakter takto zvolené formy a výhodu, kterou skýtá přítomnost neutrální osoby (notáře) při takto emočně náročném jednání. V souladu s naší právní úpravou je vyžadováno, aby veřejnou listinou v těchto případech byl zásadně **notářský zápis**⁸⁹, který podléhá následné evidenci u Notářské komory České republiky⁹⁰. Pro uzavření renunciační smlouvy je tedy třeba navštívit stranami zvoleného notáře, který by vyhotovil notářský zápis o renunciační smlouvě a tento by bez zbytečného odkladu zapsal do Evidence právních jednání pro případ smrti, a to za určitý poplatek.

Právě s ohledem na významnost renunciační smlouvy je požadováno, aby byla notářem zanesena do centrální evidence a bylo tak zajištěno, že při projednávání pozůstalosti tato vyjde na povrch, a to případně i proti vůli zřeknuvšího se dědice či ostatních dědiců. Můžeme zde tedy vnímat i jakousi dvojitou ochranu, a to jednak před nerozvázným rozhodnutím zůstavitele či dědice, a současně i před možným nepoctivým jednáním všech zainteresovaných. Pochopitelným následkem nedodržení této kvalifikované formy by byla neplatnost renunciační smlouvy, a to s ohledem na § 582 odst. 1 OZ, který však umožňuje stranám tento nedostatek dodatečně zhojit.

⁸⁶ § 1484 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁷ Tamtéž, § 568.

⁸⁸ Aneb jak pravil Emil Svoboda: „...v dědicích bojujících o svoje zájmy často se rozběsni nejtemnější stránky lidské bytosti...“. SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Praha: Vesmír, 1921, s. 10.

⁸⁹ § 3026 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů: „*Vyžaduje-li právní jednání formu veřejné listiny, rozumí se jí notářský zápis; nahrazen může být rozhodnutím, kterým orgán veřejné moci v mezích své pravomoci schvaluje smír nebo jiný projev vůle, jehož povaha to nevylučuje.*“.

⁹⁰ § 35b odst.1 písm. e) zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

Po uzavření renunciační smlouvy může ještě za života zůstavitele vyvstat potřeba ji nějakým způsobem upravit, doplnit či **změnit**. Lze si představit řadu situací, od rozšíření rozsahu zřeknutí se z povinného dílu na celý dědický podíl, vztáhnutí či vyjmutí účinků smlouvy na potomky dědice, upřesnění renunciace tak, že k ní dochází pouze ve prospěch jiného nebo změna této osoby aj. Ze zákonného ustanovení upravujícího renunciační smlouvy nevyčteme formu, kterou by změna této smlouvy pro svou platnost a účinnost měla dodržet, proto je třeba řídit se obecnou částí OZ. Z § 564 je pak patrné, že pro změnu renunciační smlouvy bude taktéž vyžadována forma veřejné listiny (notářského zápisu), jelikož je možné právní jednání, pro něž zákon vyžaduje určitou formu, změnit pouze toutéž anebo přísnější formou.⁹¹ Pro změnu renunciační smlouvy by pak mělo opět platit pravidlo o jejím obligatorním zanesení do centrální evidence, a to pro stejnou závažnost a důležitost její patnosti a znalosti pro budoucí pozůstalostní řízení.

Setrváme-li ještě u formy týkající se renunciační smlouvy, je třeba se zabývat rovněž možnostmi jejího **zrušení**, kdy i tuto potřebu během zůstavitelova života nelze vyloučit. Na rozdíl od uzavření a změny renunciační smlouvy je zákon v případě jejího zrušení mírnější a formu veřejné listiny nepožaduje. Dle § 1484 odst. 3 OZ⁹² plně postačuje, pokud strany přistoupí ke zrušení smlouvy **v písemné formě**. Písemnou formou je pak vyloučena možnost konkludentního či ústního zrušení renunciační smlouvy⁹³, což je velmi vhodné s ohledem na to, že v době, kdy vyvstane důležitost renunciační smlouvy a její role při napadení pozůstalosti, nebude již zůstavitel naživu. Stranám je však nadále ponechána volba, zda se rozhodnou pro prosté zrušení uzavřené renunciační smlouvy písemnou formou, nebo zda tak učiní opět pod „dohledem“ notáře notářským zápisem.

Ačkoliv se můžeme v odborné literatuře setkat i s doporučením, aby se zůstavitel a dědic vydali cestou sepsání notářského zápisu⁹⁴, mám za to, že nelze jinak než přiklonit se k názoru, že není třeba zůstavitele a dědice zatěžovat nutností notářského zápisu a poplatku tam, kde de facto nic nehrozí. Zrušením renunciační smlouvy totiž dochází k obnovení zákonného standardu, k tomu, co je „normou“. Komentářová literatura⁹⁵ souzní s důvodovou zprávou, která pro prosté písemné zrušení uvádí, že: „...*dává smysl zejména z toho důvodu, že*

⁹¹ § 564 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹² Tamtéž, § 1484.

⁹³ MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*, 2014, č. 4, s. 9.

⁹⁴ Například MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*, 2014, č. 4, s. 9. Shodně též KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 8.

⁹⁵ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 52.

*jde o ujednání mezi zůstavitelem a renunciantem, kterým žádná ze stran nic neztrácí.*⁹⁶ Na druhou stranu výhodou sepsání notářského zápisu o zrušení renunciační smlouvy je opět jeho obligatorní zaevidování do Evidence právních jednání pro případ smrti⁹⁷ a s tím spojená jistota toho, že bude toto zrušení při nápadu pozůstalosti zjištěno a vzato na vědomí. Zapsání zrušení do evidence by však bylo možno docílit i v případě, kdy by strany zrušení smlouvy sepsaly prostou písemnou formou a tuto následně svěřily notáři do úschovy.⁹⁸

2.2.3. Rozsah zřeknutí se dědického práva

Přijmeme-li tedy fakt, že je dle stávající právní úpravy možné se svého dědického práva za stanovených podmínek zříci, přichází na řadu otázka, do jaké míry, resp. v jakém rozsahu je tak možné učinit. Díkce zákona jako taková přitom hovoří o zřeknutí se dědického práva a zřeknutí se práva na povinný díl.⁹⁹

Nabízí se však polemika o tom, zda se presumptivní dědic musí zříci „celého“ svého dědického práva nebo, zda může tohoto zákonného institutu využít pouze k určité jeho části či dokonce jen ve vztahu ke konkrétní věci potažmo náležející do pozůstalosti. Ačkoliv v odborné literatuře převládá výklad připouštějící zřeknutí se dědického práva i zčásti¹⁰⁰ a objevují se i názory, že by taktéž mělo být připuštěno zřeknutí se ve vztahu ke konkrétní věci¹⁰¹, neznamená to, že zde není prostor pro úvahu, která by u tohoto víceméně bez dalšího přijímaného názoru mohla podnítit diskusi či do ní přispět. Proto bych chtěla otázce rozsahu v této práci dále věnovat alespoň malý prostor.

Umožnění **zřeknutí se** dědického práva pouze **zčásti** se zdá být pro zůstavitele a dědice poněkud lukrativní možností, a jelikož zákon sám v tomto směru nestanovuje limitaci a mlčí,

⁹⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 608.

⁹⁷ V souladu s § 35b odst.1 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů, se totiž kromě smlouvy o zřeknutí se dědického práva evidují i listiny o jejím zrušení.

⁹⁸ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 52.; ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 37-44.; § 35b odst. 2 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ § 1484 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ Například FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 49.; ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41.; DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-430.; I samotná důvodová zpráva uvádí možnost zřeknutí se zčásti nebo ve vztahu ke konkrétní věci. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 609.

¹⁰¹ Například MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*, 2014, č. 4, s. 7-10.; FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 49.; DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-430.

nabízí se argument, z něhož vychází většina odborné veřejnosti a sice v duchu zákona¹⁰², že „co není zákonem zakázáno, to je dovoleno“. S odkazem na smluvní volnost stran a rozmanité životní situace si lze představit nejrůznější případy, kdy by se presumptivní dědic se zůstavitelem domluvil na tom, že se tento zřekne například pouze poloviny svého budoucího dědického práva a druhou si ponechá. V literatuře, která tenduje k přijetí částečného zřeknutí se, se však lze setkat převážně s pouhou akceptací této možnosti bez nějakého zvlášť podrobnějšího zkoumání či jen s odkazem na důvodovou zprávu k OZ, která byt' sama uvádí možnost částečného zřeknutí se a připouští dokonce zřeknutí se ve vztahu ke konkrétní věci, taktéž se omezuje pouze na argument smluvní volnosti a dále to již nijak nerozvádí. Otázkou ovšem je, zda se tento výklad nepřiči smyslu a účelu zřeknutí se či dědickému právu jako takovému.

Můžeme se ptát, zda skutečným úmyslem zákonodárce bylo umožnit jakési samozřejmé „rozkouskování“ dědického práva dle libosti smluvních stran a k výslovnému konstatování této možnosti se jen neuchýlil, anebo zda naopak vůbec neuvažoval nad tím, aby tu taková možnost byla. S tím souvisí rovněž to, jestli by se na dědické právo nemělo výhradně hledět jako na nedělitelný celek, který buď je dán nebo není – ve smyslu, že dědic buď dědické právo má anebo nemá, buď je dědicem či není. Osobně se přikláním k variantě nedělitelného celku, neboť se domnívám, že by nemělo být možné být dědicem kupříkladu jen z 30 % a zříkat se tak pouze určité části dědického práva, které v budoucnu teprve vznikne. I přes argument smluvní volnosti stran nemám za to, že by zákon těmito variacím poskytoval oporu, a naopak si myslím, že by s ohledem na povahu dědického práva měly být vyloučeny. Ve stejném duchu pak rovněž nejsem příznivcem možnosti částečného zřeknutí se ve vztahu ke konkrétní dědické posloupnosti, kterou dovozuje například Muzikář či Fiala a Beerová¹⁰³, a která by presumptivnímu dědici umožňovala si libovolně vybrat a zřici se například pouze svého dědického práva pro případ dědění ze závěti či pouze ze zákonné dědické posloupnosti.

Tuto úvahu pak lze podpořit jednak i za využití analogie a institutu odmítnutí dědictví, rovněž však zněním zákonného ustanovení upravujícího renunciaci. Srovnání zřeknutí se s odmítnutím dědictví si v tomto ohledu přitom můžeme dovolit, jelikož se jedná o instituty směřující k obdobnému účelu a tato jejich „podobnost“ je vyzdvihována i literaturou¹⁰⁴. Pokud

¹⁰² § 1 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*, 2014, č. 4, s. 8-9. FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 51.

¹⁰⁴ Příkladem ŠEŠINA, Martin. OaO: Za jakých podmínek se lze zřeknout dědictví, případně, kdy lze dědictví odmítnout? *Rekodifikace & praxe*. 2014, roč. 2014, č. 6, s. 20.

vyjdeme z úpravy odmítnutí dědictví, v § 1489 OZ je výslovně uvedeno, že: „*odmítne-li dědic dědictví pod podmínkou nebo jen zčásti, je odmítnutí dědictví neplatné*“.¹⁰⁵ Zákon tak dědici nepřipouští, aby si vybral část dědictví, kterou přijme a nabude a ve vztahu ke zbylé části se dědicem nestát. Dalo by se sice poznamenat, že odmítnutí dědictví je na rozdíl od zřeknutí se jednostranným právním jednáním, u kterého není prostor pro dohodu stran, a proto pokud by zůstavitel souhlasil s částečným zřeknutím se, mohlo by být toto umožněno. Tomuto argumentu však nesvědčí již výše zmíněná povaha dědického práva jako celku, kterou je dle mého názoru potřeba vnímat.

Druhým aspektem je pak úprava zákona, která výslovně hovoří o zřeknutí se dědického práva a zřeknutí se práva na povinný díl. Uvádí tak dvě varianty, přičemž by se dalo polemizovat nad tím, zda zákonodárce přistoupil k výslovnému zmínění možnosti zřeknutí se práva na povinný díl s ohledem na významnost nepominutelných dědiců, a právě jejich povinných dílů, aby tak bylo postaveno na jisto, že zřeknout se práva na povinný díl je možné, anebo zda účelem výslovného zmínění těchto dvou variant bylo „zdůraznění“, že o jiných nemá být ani uvažováno. Osobně se přitom přikláním ke druhé variantě, neboť pokud by měla být připuštěna možnost částečného zřeknutí se, nebylo by zřejmě nutné samostatně upravovat zřeknutí se práva na povinný díl, které by se dalo s ohledem na svůj důsledek podřadit pod částečné zřeknutí. Mám tedy za to, že samotné znění zákona evokuje, že je pouze možné zříci se dědického práva jako takového, a že bychom se toho měli držet.

Co se týče **zřeknutí se dědického práva ve vztahu ke konkrétní věci** (ex re certa), která by náležela do pozůstalosti, situace je zde obdobná, pokud jde o pohled odborné veřejnosti, nicméně diskuse je v tomto směru o něco živější. Zřeknutí se ve vztahu ke konkrétní věci úzce souvisí se zřeknutím se dědického práva zčásti, dalo by se říct, že je jeho formou, jelikož ona část, které by se dědic zříkal by dle literatury mohla být představována právě konkrétní věcí – například domem, automobilem – náležející zůstaviteli.^{106,107} Drachovský s Elischerem u přípustnosti takové podoby renunciace argumentují zejména přípustností částečného zřeknutí se, a dále pak tím, že pokud je možné, aby byl dědický podíl určen konkrétní věci, pak má být

¹⁰⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁶ MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*, 2014, č. 4, s. 8.; KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1559.

¹⁰⁷ Zřeknutí se ex re certa přitom připouštěla i prvorepubliková literatura. Např. ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému zákoníku občanskému*. Díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 69

přípustné i zřeknutí se ve vztahu ke konkrétní věci.¹⁰⁸ Na druhou stranu trefně uvádějí, že je otázkou, zda může být zřeknutí se ex re certa užitečné, jelikož podobných následků spočívajících v nemožnosti činit si nárok na konkrétní věc z pozůstalosti lze dosáhnout pomocí jiných institutů. Jednak se tedy objevuje pochybnost o potřebnosti tohoto „rozsahu“ renunciace, a také opět vyvstává otázka přípustnosti dělení dědického práva, o které bylo pojednáno výše.

Šešina v souvislosti se zřeknutím se ex re certa konstatuje, že takovéto zřeknutí se není s ohledem na znění § 1475 odst. 1 OZ možné, ačkoliv jej i sama důvodová zpráva připouští. K uvedenému znění důvodové zprávy pak uvádí modelovou situaci, u níž jedině by si tento rozsah dovedl představit a sice případ, kdy si zůstavitel přeje pozůstalost mezi dědice rozdělit konkrétními věcmi, přičemž jejich dědické podíly by odpovídaly poměru obvyklých cen věcí, které jim byly zůstavitelem přiděleny. Jde tedy spíše o vůli zůstavitele jednotlivé věci rozdělit, než o výběr ze strany dědiců, přičemž uvádí, že: „*Zřeknutí se dědického práva k určité věci v takovém případě vlastně zaváže dědice respektovat vůli zůstavitele a neusilovat o získání té věci z pozůstalosti, k níž se dědického práva zřekl. Dědic se musí spokojit s tím, co mu zůstavitel případně zanechá.*“¹⁰⁹

V souvislosti s touto podobou renunciace navíc považují za nutné vyzdvihnout ještě jeden aspekt, byť by se mohl zdát přehnaný, nicméně mám za to, že je třeba si uvědomit určité riziko, které by renunciace ex re certa a volba konkrétních věcí mohly přinášet, a sice možnou účelovost takového jednání ze strany dědice či zůstavitele. Není totiž nic snadnějšího, než si vybrat lukrativní věci, které by potažmo náležely do pozůstalosti a u nichž by měl dědic přání stát se vlastníkem, tyto ponechat renunciační smlouvou nedotčené, a naopak ji uzavřít ve vztahu k věcem potenciálním dědicem nechtěným – jako je rozpadlý dům, nepojízdný automobil, případné dluhy¹¹⁰ a jiné věci, s nimiž by bylo lidově řečeno „více práce než užitku“. V konečném důsledku by tak ona „práce“ s tímto neatraktivním jměním zůstavitele mohla být přenášena až na stát jako zákonného dědice, za předpokladu, že by jinak všichni v úvahu přicházející dědicové odmítli nabýt takové dědictví nebo by tu žádní jiní dědicové nebyli. Nabízí se zde sice určitá „záchranná brzda“ v podobě účasti notáře a nutnosti notářského zápisu pro platnost renunciační smlouvy, otázkou by však mohlo být, kde se nachází ona pomyslná

¹⁰⁸ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 422-424.

¹⁰⁹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41.

¹¹⁰ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 422-424.

hranice, kterou by notáři neměli překročit a sepsání v souladu s § 53 odst.1 písm. a) NotŘ¹¹¹ odmítnout, a zda není - respektive jak moc je - u každého jiná.

Je pravdou, jak uvádí Drachovský s Elischerem¹¹², že tyto zneužívající renunciační smlouvy nemusejí být natolik problematickými, jelikož v právu máme nástroje, kterými si s nimi dokážeme poradit – a sice jejich posouzením jako zjevné zneužití práva, které nepožívá právní ochrany ve smyslu § 8 OZ¹¹³, nebo absolutní neplatností pro rozpor s dobrými mravy, se zákonem a zjevným narušením veřejného pořádku. Nicméně si můžeme spíše jen představovat reálný dopad a uplatnění těchto nástrojů v praxi, kdy mám za to, že by uvedené mohlo spíše přispět k dalšímu přetížení a nežádoucím komplikacím, jelikož by posuzování rozporů s dobrými mravy a veřejným pořádkem mohlo být v konkrétních případech příliš zdoluhavé.

Další možností, se kterou i zákon výslovně počítá, je **zřeknutí se práva na povinný díl**. Díkce zákona říká, že: „*Kdo se zřekne dědického práva, zřeká se tím i práva na povinný díl; kdo se však zřekne jen práva na povinný díl, nezřeká se tím práva z dědické posloupnosti.*“¹¹⁴ Tato možnost renunciace se tak vztahuje k nepominutelným dědicům a jejich právům na povinné díly, jež jsou důležitou součástí naší právní úpravy dědického práva, kterou nelze nezmínit, jelikož ovlivňují řadu institutů a dědění samotné.

Z § 1642 OZ vyplývá, že tzv. nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti povinný díl, přičemž nepominutelnými dědici jsou dle § 1643 OZ děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci. Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu a je-li nezletilý, tak alespoň tři čtvrtiny. Nepominutelný dědic je tedy takový dědic, kterého nelze vynechat a ze zákona mu náleží jeho povinný díl z pozůstalosti i v případě, že by zůstavitel sepsal závěť, v níž by svůj majetek odkázal nějaké jiné osobě či osobám. Z § 1492 OZ vyplývá, že „*Pořízením pro případ smrti (tedy i závěti) nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice, který se práva na povinný díl nezřekl a nedošlo-li ani k vydědění. Pokud tomu pořízení pro případ smrti odporuje, náleží nepominutelnému dědici povinný díl.*“¹¹⁵ Uvedené se tak značně promítá do testovací svobody zůstavitele, nicméně možnost zřeknutí se práva na povinný díl můžeme označit za určité

¹¹¹ § 53 odst. 1 písm. a) zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 422-424.

¹¹³ § 8 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁴ Tamtéž, § 1484.

¹¹⁵ Tamtéž, § 1492.

prolomení tohoto omezení, které naopak zůstaviteli poskytuje absolutní možnost volby, jestli svému nepominutelnému dědici něco z pozůstalosti zanechá či nikoliv. Nemusí se přitom obávat toho, že by dědic, kterého by si namísto toho nepominutelného vybral, byl po zůstavitelově smrti zatížen nutností vyplatit povinný díl.¹¹⁶ Dědici, který byl doposud v postavení dědice nepominutelného, se přitom v důsledku takové renunciace zcela nezavírají ony pomyslné dveře k nabytí dědictví, jelikož má stále možnost jej nabýt na základě intestátní dědické posloupnosti nebo na základě projevu vůle zůstavitele, který by se nakonec rozhodl, že mu určitou část pozůstalosti zanechá.

V souvislosti s právem na povinný díl se v odborné literatuře začíná objevovat ještě další variace zřeknutí se dědického práva, a to **zřeknutí se s výhradou povinného dílu**. Tato situace by tak byla odlišná od výše zmíněné, jelikož by se nepominutelný dědic sice zřekl svého dědického práva, nicméně pohledávka na výplatu povinného dílu by mu zůstala. Otázkou pak ale je, zda je tato varianta vůbec potřebná a zda se nepříčí samotnému smyslu tohoto institutu, nehledě k tomu, že by se opět jednalo o určité částečné zřeknutí se, k němuž byl v této práci již naznačen skeptický přístup. Pokud bychom si vzali případ, kdy by zůstavitel měl nezdárného potomka, kterého by sice nemohl či nechtěl vydědit, avšak nezamýšlel by mu zanechat více než jeho povinný díl, stačilo by pořídit prostou závěť, v níž by tomuto potomkovi zanechal část pozůstalosti odpovídající jeho povinnému dílu, případně by jej zkrátka „opomenul“ a vyrovnání ponechal až na dědicích – nemusel by tedy uzavírat renunциаční smlouvu s tímto potomkem a odpadla by mu nutnost veřejné listiny.

Navíc, vezmeme-li v potaz pohled dědice, který by zamýšlel ponechat si pouze svůj povinný díl, zákon mu již jednu efektivní variantu nabízí, a to v podobě odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. Mám za to, že možnost až následného odmítnutí po smrti zůstavitele je i pro dědice výhodnější, jelikož se děje v pozdějším časovém horizontu než zřeknutí se a dědic tak může pružněji a pro sebe výhodněji reagovat na to, co skutečně bude obsahem pozůstalosti, než kdyby se zřikal dědictví v době, kdy zůstavitel může do budoucí pozůstalosti ještě něčím zajímavým přispět a změnit své majtkové poměry. Osobně tedy nevidím příliš velký přínos varianty renunциаce s výhradou povinného dílu a spíše se přikláním k názoru té

¹¹⁶ U povinného dílu totiž platí, že zákon nepominutelnému dědici nepřiznává právo na podíl na majetku, nýbrž právo na peněžní částku, která by hodnotě povinného dílu odpovídala. Nepominutelný dědic je tak spíše toliko v postavení věřitele, nestává se vlastníkem určitého majetku, ale má právo na výplatu peněz odpovídajících hodnotě jeho zákonného dědického podílu.

části odborné veřejnosti, která ji nepřipouští.¹¹⁷ Mám za to, že primárním smyslem zřeknutí se v souvislosti s povinným dílem by mělo být zajištění absolutní svobody zůstavitele pořídit pro případ smrti a nebýt při tom vázán či omezen povinným dílem nepominutelných dědiců. Umožnění vyhradit si povinný díl se přitom s tímto smyslem rozchází a mám za to, že uvedený institut poněkud příliš ohýbá, a proto bych zde volila konzervativnější přístup akcentující zájem zůstavitele a respektující smysl renunciace jako institutu.

Je patrné, že se nemalá část odborné veřejnosti k rozsahu zřeknutí se dědického práva staví spíše extenzivně a snaží se varianty renunciace, možná i v touze o zvýšení zájmu laické veřejnosti využívat tento institut, rozšiřovat a hledá cesty a argumenty pro umožnění i jiných podob zřeknutí se než pouze zcela či pouze práva na povinný díl. Přesto se domnívám, že je třeba zejména dbát na povahu dědického práva, smysl a funkci tohoto institutu, a i určitou jistotu a transparentnost, která by se dle mého názoru u takto závažného nástroje, jakým renunciace s ohledem na své následky bezpochyby je, měla objevovat. Z těchto důvodů bych se spíše přiklonila k omezení se pouze na varianty, které zákon výslovně předpokládá.

S ohledem na většinový výklad však nezbyvá než doufat ve znovuotevření diskuse na toto téma a čekat na případný postoj judikatury, jelikož by bylo žádoucí nastolit v této otázce jednou pro vždy (obrazně řečeno) pořádek a zaujmout dostatečně vyargumentovaný postoj k této problematice.

2.2.4. Zřeknutí se dědického práva ve prospěch jiné osoby

Mimo výše zmíněné varianty zřeknutí se dědického práva zákon počítá ještě s možností renunciace učiněné ve prospěch konkrétní osoby, jejíž platnost OZ v ustanovení § 1484 podmiňuje skutečností, že se osoba, v jejíž prospěch bylo zřeknutí se učiněno, stane dědicem. V případě, že se tato osoba dědicem nestane, pak zřeknuvší se dědic dědí a renunciační smlouva „padá“. Uvedené zákon přitom konstruuje jako vyvrátitelnou domněnku, protože by bylo možné dovodit, že je přípustěno i opačné ujednání – a sice, že zřeknutí se bude platné, ačkoliv se ta daná konkrétní osoba, v jejíž prospěch bylo učiněno, dědicem nakonec nestane.¹¹⁸ Odborná literatura¹¹⁹ v tomto směru uvádí, že by se jednalo o jakousi „transformaci“ této konkrétní renunciační smlouvy na onu klasickou abstraktní činěnou ve prospěch všech dědiců, kterou

¹¹⁷ Například TALANDOVÁ, Iveta. Několik úvah nad nepominutelným dědicem. *Soukromé právo*, 2019, roč. VII, č. 11, pozn. pod čarou č. 35; Shodně KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1559-1560.

¹¹⁸ Například FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 51.

¹¹⁹ Tamtéž.

zákon upravuje v prvním odstavci § 1484 a o níž bylo pojednáno výše. Lze se rovněž setkat s označením této formy renunciační smlouvy jako speciální formy smlouvy ve prospěch třetí osoby, kterou známe z obecné části závazkového práva.¹²⁰ Dlužno přitom říct, že ona třetí osoba, v jejíž prospěch by se dědic svého dědického práva zříkal, by nebyla stranou takové renunciační smlouvy a ani by nemusela mít o tomto jeho kroku povědomí či s ním vyslovit souhlas. Důležitým je přitom i fakt, že samotné zřeknutí se ve prospěch není dědickým titulem osoby¹²¹, pro niž ke zřeknutí se dochází, a samo o sobě tedy nevede k tomu, že se takováto osoba stane dědicem. Pro takový výsledek je nutně potřeba některého z dědických titulů, které zákon předpokládá.

I v souvislosti s touto podobou renunciační smlouvy se objevovaly a můžeme říct i stále objevují odlišné výklady a názory. V minulosti bylo možné se například setkat s otázkou, jak nahlížet a vykládat důsledky takto učiněného zřeknutí se, a tedy zda by mělo platit, že pokud se dědic zřekne ve prospěch jiného dědice, tak že tomuto dědici přiroste zákonný podíl onoho zřeknuvšího se, čímž by došlo k navýšení dědického podílu toho z dědiců, v jehož prospěch bylo zřeknutí se učiněno - jelikož by měl dědické podíly dva.

Ustálenou praxí a převažujícím výkladem, s nímž se v současné době setkáváme a lze s ním souznít je však skutečnost, že jde o prostou nekonkurenci v dědickém právu, v jejímž důsledku nebude zřeknuvší se dědic stát ostatním dědicům v cestě. Uvolnění dědického podílu totiž jde ve skutečnosti „ve prospěch“ všech ostatních dědiců. Od volby konkrétní osoby v jejíž prospěch bylo zřeknutí se učiněno a skutečnosti, zda se tato stane dědicem či nikoli se pak obecně odvíjí pouze to, zda zřeknuvší se dědic znovu „nastoupí“ a bude konkurovat ostatním dědicům či nikoli, a jeho zřeknutí se tak bude platné. Nicméně Šešina v komentáři¹²² uvádí modelový příklad vycházející z postoje opačného, když právě operuje s tím, že uvolněný podíl zřeknuvšího se dědice přirůstá pouze osobě, kterou si tento konkrétně vybral a v jejíž prospěch se zřekl. Tato osoba by pak nad ostatními dědici – pokud tam ještě nějakí další jsou – získala „výhodu“ a měla by větší dědický podíl.

Osobně se domnívám, že zvolená formulace zákona není příliš šťastná, jelikož obecně v dnešní soutěživé době tendujeme k tomu, že když má být něco v „něčí prospěch“, tak chceme, aby se to projevilo jako výhoda u této osoby. To, že tomu ve skutečnosti tak není by se mohlo

¹²⁰ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 6.

¹²¹ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 424-425.;

¹²² ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 43.

setkat s určitým nepochopením ze strany zůstavitelů a zejména potenciálně zřeknuvších se dědiců, kteří by se cestou zřeknutí se ve prospěch mohli chtít vydat právě s tím, že obohatí (pouze) jimi zvolenou osobu tím, že jí přiroste dědický podíl, kterého se zřeknou. V těchto situacích by pak dle mého mělo být pro jistotu zřejmě ze strany notářů přistupováno k náležitému poučení stran o skutečných následcích a ujištění, že sepsání renunciační smlouvy je i nadále jejich zájmem.

Na místě je ještě poznamenat, že uvedené neznámá, že by dědic nikdy nemohl docílit toho, že svůj dědický podíl poskytne pouze ve prospěch jednoho konkrétního dědice, čímž mu navýší jeho dědický podíl o ten svůj – OZ pro tyto účely upravuje v ustanovení § 1490 an. do jisté míry podobný institut, a to vzdání se dědictví, ke kterému však může dojít až v pozdějším časovém okamžiku než ke zřeknutí se dědického práva.

Můžeme se rovněž ptát, zda je možné renunciační smlouvu uzavřít i ve prospěch více než jen jedné osoby či zda se lze ve prospěch jiné osoby zřeknout i jen samotného práva na povinný díl. Pokud jde o prvé zmíněné, mám za to, že zde není dostatečně relevantní překážka, která by této variantě zabraňovala. Dalo by se však polemizovat o vhodnosti tohoto kroku i s ohledem na to, že by si zřeknuvší se dědic mohl v některých situacích tímto ztěžovat platnost provedeného zřeknutí se, avšak budou-li si strany, vědomy si těchto následků, přát renunciační smlouvu uzavřít, neshledávám důvodu, proč by k tomu nemohlo či nemělo dojít.¹²³ Ke zřeknutí se práva na povinný díl ve prospěch konkrétní osoby se odborná literatura buď nevyjadřuje, anebo s odkazem na povahu povinného dílu jakožto „prosté“ pohledávky i takovéto zřeknutí se připouští¹²⁴, k čemuž nemám větších výhrad.

2.2.5. Dopady renunciační smlouvy

Jakmile dojde k uzavření renunciační smlouvy a je evidována notářem, není zde překážek, které by znemožnily působení účinků, jež s ní zákon a strany smlouvy spojily. Již výše bylo řečeno, že učiněné zřeknutí se dědického práva obecně působí i proti všem potomkům zřeknuvšího se dědice, pokud nebylo stranami smlouvy ujednáno něco jiného, případně může

¹²³ Například Fiala a Beerová se kloní k názoru, že i tato renunziace možná je a zdůrazňují, že nejde o rozšiřování okruhu dědiců bez vědomí zůstavitele, jelikož tento je stranou renunciační smlouvy, a že rozšířit okruh a povolát vícero dědiců umožňuje i závět a dědická smlouva. FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 52.

¹²⁴ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1559-1560.; FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 51.

působit i jen proti některým z nich, a to na základě volby a dohody zůstavitele a presumptivního dědice, jelikož zákon v tomto směru neobsahuje omezení.

Co se týče následků zřeknutí se, tak i v tomto směru můžeme konstatovat, že problematika je poměrně bohatá, jelikož v konkrétních situacích může hrát roli celá řada proměnných. Jednou z nich může být **míra závaznosti renunciační smlouvy**, jelikož si lze kupříkladu představit, že se zůstavitel poté, co byla smlouva platně uzavřena, rozhodne zřeknuvšímu se dědici přeci jen něco zanechat a za tím účelem sepíše závěť. Otázkou potom bude, jak s takovouto závětí naložit a jestli dokáže „přebít“ dříve uzavřenou renunciační smlouvu a vyvolat obnovení dědického práva dědici, který se jej zřekl, anebo zda následkem zřeknutí se dědic jednou provždy ztrácí dědickou způsobilost.

Domnívám se, že nelze předem zcela vyloučit, že by k obživení dědického práva mohlo dojít, neboť mám za to – ačkoliv bychom tu mohli pochybovat vůbec o smyslu sepsání renunciační smlouvy - že v určitých situacích strany mohou chtít v renunciační smlouvě ujednat, že pokud by posléze byla sepsána závěť, tak účinky a samotné zřeknutí se dědického práva této závěti ustoupí.

Těchto případů však nebude mnoho a problematičtější bude situace, kdy mezi stranami žádného takového ujednání nebude a bude tedy třeba postavit najisto, jak dále postupovat. Kupříkladu Drachovský s Elischerem konstatují, že pokud bychom v takových situacích připustili uznání závěti a obživení dědického práva, jednalo by se o porušení zásady pacta sunt servanda a došlo by k popření zamýšlených cílů renunziace.¹²⁵ Vezmeme-li na zřetel motivy vedoucí k uzavření renunciační smlouvy, jež byly predestřeny v úvodu této práce, nelze se k jejich názoru nepřiklonit, ačkoliv v minulosti platilo, že se v těchto případech k renunziaci nepřihlíží a i dnes bychom se se snahou o takový výklad ještě mohli setkat. Pokud strany ve smlouvě neujednaly, jak za této situace postupovat, nelze připustit, aby zůstavitel mohl svým jednostranným projevem vůle jejich vzájemnou dohodu popřít a postavit zřeknuvšího se dědice do situace, jíž se chtěl primárně vyhnout. Je potřeba respektovat to, že renunciační smlouvu a její účinky lze negovat opět pouze dvoustrannou dohodou zůstavitele a zřeknuvšího se dědice.

Dalším a neméně důležitým faktorem, o němž je v odborných kruzích hojně diskutováno, je **odporovatelnost** renunciační smlouvy. Mohlo by se totiž zdát, že zřeknutím se svého dědického práva či práva na povinný díl takovýto dědic zkracuje své věřitele a

¹²⁵ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 428-429.

znesnadňuje jejich uspokojení. Pro zkracující jednání OZ v § 589¹²⁶ an. konstruuje relativní neúčinnost (též odporovatelnost) jako ochranu těchto věřitelů, přičemž otázkou stále zůstává zda a případně kdy je možné renunciaci odporovat.

Odborné názory se přitom v tomto ohledu liší a můžeme se tak setkat se zastánci pohledu, že renunciaci **nelze odporovat nikdy**¹²⁷, jelikož není majetkovým převodem, nebo že jí naopak **lze odporovat zásadně vždy**¹²⁸, či že jí **lze odporovat, ovšem** pouze za určitých okolností a v určitých případech¹²⁹. Je pravdou, že renunciaci není majetkovým převodem, jelikož u stran této smlouvy nedochází ke zmenšení jmění jedné z nich a obohacení druhé, nicméně zastánci možné relativní neúčinnosti renunciaci správně vyzdvihují podstatu odporovatelnosti pro niž je rozhodující příčinná souvislost mezi daným jednáním dlužníka a zkrácením věřitele, a tudíž není majetkový přesun přímo vyžadován.¹³⁰ K onomu zkrácení přitom může dojít i v budoucnu, což by mohl být právě případ zřeknutí se dědického práva, jelikož by ke zkrácení nedocházelo okamžitě uzavřením renunciační smlouvy, ale až po smrti zůstavitele.

V případě připuštění relativní neúčinnosti renunciační smlouvy přitom můžeme narazit jednak na názory odporovatelnost umožňující pouze tehdy, pokud byla renunciační smlouva uzavřena úplatně¹³¹ či bezplatně¹³², ale setkáváme se i s autory, kteří odporovatelnost připouští

¹²⁶ § 589 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů zní následovně: „Zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno.“

¹²⁷ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí. (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936. s. 69.; SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 45.; Muzikář k tomuto uvádí, že by odpůřící žaloba nebyla v těchto případech úspěšná, jelikož nedochází k majetkovému převodu – tudíž by bylo možné i Muzikáře zařadit k této skupině autorů. In: MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 8.

¹²⁸ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 50-51.; KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2015, s. 41-42.

¹²⁹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 62.; ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 609.; DRACHOVSKÝ, Ondřej. Otázky a odpovědi: dědic v exekuci. *Ad Notam*, 2018, roč. 24, č. 4, s. 7-8.; DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 420-422.

¹³⁰ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 420-422. „Nepotřebnost“ majetkového přesunu v uvedeném článku podtrhují odkazem na judikaturu týkající se naplnění skutkové podstaty relativní neúčinnosti uzavřením dohody o rozdělení pozůstalosti, na jejímž základě zadlužený dědic nenabyde ničeho či naplnění neuplatněním práva na povinný díl. Konkrétně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4369/2010 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2015.

¹³¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 609.

¹³² DRACHOVSKÝ, Ondřej. Otázky a odpovědi: dědic v exekuci. *Ad Notam*, 2018, roč. 24, č. 4, s. 7-8.

za splnění určitých předpokladů¹³³. Tito se v zásadě shodují na tom, že je třeba respektovat autonomii vůle zůstavitele, protože do ní nelze zasahovat pouze na základě faktu, že některý z dědiců je zadlužen a má věřitele. S uvedeným je nutno souhlasit, vyzdvihneme-li důležitost osoby zůstavitele, nicméně Drachovský s Elischerem z tohoto „respektu“ mírně polevují s odkazem na rakouskou doktrínu¹³⁴. Uvedení relativní neúčinnosti renunciace připouštějí, avšak pouze v případě, že jde o **zřeknutí se práva na povinný díl** nepominutelným dědicem, u kterého **není naplněn některý ze zákonných důvodů vydědění či dědické nezpůsobilosti**.¹³⁵ V takovém případě je totiž zůstavitel ve své testovací vůli do jisté míry omezen právě povinným dílem, kterého se nepominutelnému dědici zásadně musí v každém případě dostat, a pakliže by tito mezi sebou uzavřeli renunciační smlouvu, jakožto možnou cestu jak by nepominutelný dědic o svůj povinný díl mohl „přijít“, dalo by se v takovém jednání spatřovat zkrácení jeho věřitelů, neboť nebýt této smlouvy, mohli by se z povinného dílu uspokojit.

Na základě těchto argumentů by se skutečně i dalo o určitém zkrácení věřitelů uvažovat a přemýšlet nad odpůrcí žalobou, na druhou stranu tu opět do jisté míry vyvstává osoba zůstavitele a základní myšlenka toho, že majetek v pozůstalosti náležel právě zůstaviteli, který své věřitele tímto postupem nezkrátil a měl by mít možnost zcela svobodně a bez ohledu na věřitele jiné osoby naložit s tím, co mu patří. Zdá se být patrné, že v této otázce je obtížnější zaujmout zcela jednoznačný postoj, proto předpokládám, že by mohla být ještě předmětem pravděpodobně dlouhých debat v následujících letech.

¹³³ DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 420-422.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

3. Zřeknutí se a další instituty dědického práva

Nejen, že lze u renunciace vysledovat určitou podobnost s dalšími instituty dědického práva, ale rovněž zjistíme, že s některými z nich může velmi dobře spolupracovat a přispět tak k jejich efektivnosti nebo jim dát nový rozměr.

Mimo to by však mohla mít i vliv na jejich uplatnění či účinky, a tak je vhodné se této problematice alespoň dotknout. S ohledem na rozsah práce jsem zvolila pouze užší výběr institutů, u kterých se vliv či souhra s renunciací zdají být dobře patrné a lze je tak demonstrovat.

3.1. Svěřenské nástupnictví

Svěřenské nástupnictví je v OZ upraveno v § 1512 an.¹³⁶, přičemž jeho podstatou je nařízení zůstavitele, aby v určitém okamžiku pozůstalost nebo její část přešla z předního dědice (institutu) na dědice následného (substitutu). Jak institut, tak i substitut jsou přítom - s určitými rozdíly - dědici zůstavitele, ale okamžik, k jakému se každý z nich stane dědicem se neprolíná.¹³⁷ Jak plyne již ze samotného označení dědiců – přední dědic se dědicem stává okamžikem smrti zůstavitele, zatímco následný dědic až posléze. Jde tedy o určitou modifikaci a silný projev svobody vůle zůstavitele, kdy ve spolupráci se zřeknutím se bychom přitom mohli ještě více zamíchat s „dědickými kartami“ a odpoutat se například od ochrany nepominutelného, avšak zletilého dědice, která může být mnohdy příliš svazující.

Během života totiž hraje důležitou roli celá řada okolností, v jejichž důsledku může dojít ke změně rodinných poměrů, a tak se souhra těchto dvou institutů může nejlépe projevit například v situaci, kdy budeme mít dva manžele – budoucí zůstavitele - a jejich dospělého potomka. Zájmem obou z nich přitom bude, aby potomek jednoho dne zdědil jejich veškerý majetek, současně by však z jejich strany panovala obava z nutnosti dělit se o něj s potomkem v důsledku neschopnosti vyplatit mu jeho povinný díl. Nemusí se přitom jednat pouze o nevhodné chování potomka vůči rodičům, rizikem by mohla být zejména jeho zadluženost a s tím spojené nebezpečí ztráty střechy nad hlavou. Řešením by v této situaci mohlo být právě přistoupení ke zřeknutí se práva na povinný díl a zřízení svěřenského nástupnictví, čímž by bylo spolehlivě docíleno ochrany přeživšího manžela, a to bez výrazných ztrát pro potomka.

¹³⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 161.

Tento by byl totiž povolán jako substitut, což by mu poskytlo jistotu, že se po smrti i druhého z rodičů stane dědicem všeho. Jedinou významnou odlišností by tak bylo, že by se přeskočil onen mezistupeň v podobě dědění po prvně zemřelém rodiči.

3.2. Dědická smlouva

Dědická smlouva je jakožto nejsilnější dědický titul¹³⁸ upravena v § 1582 až § 1593 OZ, přičemž bývá v některých publikacích dávána do souvislosti právě se smlouvou renunciační či k ní dokonce přímo řazena¹³⁹. V případě dědické smlouvy se přitom jedná o dvoustranné právní jednání, jež vyžaduje formu notářského zápisu, kterým se zůstavitel s dědicem dohodnou, že tento dědictví přijme a nabude. Jde tedy o určení okruhu dědiců na základě souhlasného projevu vůle zůstavitele a dědice, kdy právě v jejich konsenzu a nutnosti notářského zápisu bývá často spatřována podobnost s renunciací. I zákon v § 1586¹⁴⁰ počítá s určitou kooperací těchto dvou institutů, když upravuje možný následek toho, pokud dědická smlouva byla uzavřena s tím, že se ostatní dědicové zřekli dědického práva – pokud by smluvní dědic nedědil, účinky zřeknutí se by padly.

Na základě výše uvedeného se tak jejich poměrování nabízí, avšak navzdory určité podobnosti, je třeba vnímat rovněž rozdíly, které dle mého nejsou zanedbatelné. Předně bychom neměli pominout fakt, že v důsledku dědické smlouvy získává dědic jí povoláný dědický titul, na základě kterého bude dědit, zatímco v případě zřeknutí se dědic de facto svůj titul pozbývá a vylučuje se z dědění. Zatímco je dědická smlouva zákonem považována za pořízení pro případ smrti, s renunciační smlouvou § 1491 OZ v tomto ohledu nepočítá.

Právě s odkazem na odlišný účinek těchto dvou smluv bych se přikláběla, ostatně jak to činil již kupříkladu Krčmář nebo Rouček¹⁴¹, k nesměšování těchto dvou institutů a nahlížení na ně jako na dva instituty samostatné, směřující k jinému účelu. Zatímco dědickou smlouvou se důvod pro dědění tvoří, renunciační smlouva jej vylučuje, resp. ruší, a to je třeba respektovat.

¹³⁸ SALÁK, Pavel, ČERNOCH, Radek, HORÁK, Ondřej. *Autonomie vůle zůstavitele podle občanského zákoníku z historické perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 18. Shodně DVOŘÁK, Jan. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 204.

¹³⁹ SALÁK, Pavel, ČERNOCH, Radek, HORÁK, Ondřej. *Autonomie vůle zůstavitele podle občanského zákoníku z historické perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 33.

¹⁴⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴¹ Poukazují přitom na protikladný vztah dědické smlouvy a smlouvy renunciační s akcentem na odlišné právní následky. KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1928, s. 12. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU; ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí. (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 69.

3.3. Dědická nezpůsobilost a vydědění

Zajímavým by se rovněž mohl jevit možný vztah dědické nezpůsobilosti a vydědění ke zřeknutí se dědického práva. Ve všech případech se totiž jedná o instituty, které v konečném důsledku vylučují dědice z dědění, rozdíly spočívají zejména v nástupu jejich účinků, vlivu na potomky a v neposlední řadě i v závažnosti z hlediska nahlížení společnosti a efektu na rodinné vztahy.

V některých případech se může stát, že zůstavitel bude mít „na výběr“ mezi renunciací a vyděděním, a bude tak volit pro konkrétní situaci vhodnější alternativu. Ostatně i odborná literatura hovoří o zřeknutí se jako o alternativě vydědění¹⁴², můžeme tak vysledovat určitou spojitost mezi nimi. V některých případech se však vydědění může jevit vhodnějším, a to zejména při neochotě dědice zřici se nebo při jeho velké zadluženosti, kde by se mohlo promítnout riziko spojené s doposud nevyjasněnou odporovatelností renunciačních smluv. Naopak v případě dědické nezpůsobilosti je třeba pamatovat na to, že její účinky nastávají ex lege, tedy mimo vůli zůstavitele, tudíž se zde volba z jeho strany neuplatní¹⁴³ a bude pak zřejmě záležet na tom, který z institutů začal v dané situaci působit dříve.

Mohli bychom si totiž v této souvislosti pokládat otázku, zda zřeknuvší se dědic může následně naplnit skutkovou podstatu vydědění či dědické nezpůsobilosti v § 1481¹⁴⁴, anebo zda se ten kdo některou ze skutkových podstat již naplnil může zřici dědického práva. Předem přitom můžeme vyloučit ty případy skutkových podstat uvedených v § 1481 OZ, které by byly naplněny až po smrti zůstavitele, jelikož bez něj by nebylo možné renunciační smlouvu následně uzavřít. Ostatní variace se však jeví problematičtějšími a vyvěrá tu řada dosud nezodpovězených otázek, které se odvíjí i od toho, kdy nastávají účinky zřeknutí se dědického práva, potažmo práva na povinný díl.

Pokud by se jednalo o **zřeknutí se dědického práva** jako takového, osobně bych vycházela z toho, že účinky renunacie nastupují k okamžiku zřeknutí se, jelikož se tímto krokem presumptivní dědic vzdává svých budoucích nároků z titulu dědictví¹⁴⁵ a v případě smrti zůstavitele mu již žádné dědické právo nenáleží¹⁴⁶. K jeho opětovnému nabytí může dojít

¹⁴² DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-430.

¹⁴³ Vyjma následné možnosti výslovně dědickou nezpůsobilost prominout.

¹⁴⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁵ HOLÍKOVÁ, Lenka. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. *Ad Notam*. 2015, roč. 21, č. 3, s. 19-20.

¹⁴⁶ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 129-131.

pouze zrušením renunciační smlouvy, a tak mám za to, že po platně učiněném zřeknutí se jeho účinky již působí a se zřeknuvším se dědicem se obecně dále nepočítá. Ve vztahu k možnosti následného naplnění skutkové podstaty vydědění či dědické nezpůsobilosti by to znamenalo, že zřeknuvší se dědic by zřejmě již neměl mít potenciál tyto naplnit, jelikož se zřeknutím vyloučil z dědického práva a přestal „býti“ dědicem. Otázkou by však bylo, jak případně postupovat v situaci, kdy by strany následně zrušily renunciační smlouvu a takový „dědic“ by měl své dědické právo znovu nabýt.

Obecně však lze pochybovat o tom, že by zůstavitel ze svobodné vůle přistoupil ke zrušení smlouvy u takto nezdárného dědice, nicméně pokud by tak učinil, měla by být jeho vůle respektována. I pokud bychom uzavřeli, že zřeknuvší se dědic skutkové podstaty naplnit může, otázkou by pak stejně byla vůle zůstavitele – zda potomka skutečně vydědí či zda nevyužije možnosti nastalou dědickou nezpůsobilost výslovně prominout. Pokud by neprominul, účinky by byly v zásadě podobné jako u zřeknutí se, vyjma vlivu na potomky vyloučeného dědice, což by se však odvíjelo i od konkrétního případu renunciační smlouvy, a zřeknuvší se/vyloučený dědic by tak jako tak nedědil. Uvedené se mi však zdá jako poněkud přílišná kombinace vícero institutů tam, kde by to nemuselo být tolik potřeba, a tak bych se držela spíše argumentu, že takový „dědic“ uvedené skutkové podstaty není způsobilý naplnit, dokud renunciační smlouva platí.

V případě zřeknutí se **práva na povinný díl** by možné naplnění dědické nezpůsobilosti či vydědění mohlo být nasnadě, jelikož zřeknuvší se dědic své dědické právo nepozbyl, pouze zůstaviteli umožnil zcela svobodně naložit s jeho majetkem bez nutnosti zaobírat se povinným dílem.

U zřeknutí se **ve prospěch třetí osoby** bychom mohli vnímat, že situace je lehce obtížnější. To, co nám ji v obecné rovině komplikuje je totiž fakt, že platnost a účinnost renunciační smlouvy je podmíněna okolností, která může i nemusí nastat, což se s jistotou dozvíme až po smrti zůstavitele. Domnívám se, že se zřeknuvším se dědicem bychom mohli, byť s velkým otazníkem, nadále jako s dědicem počítat, neboť jeho vyloučení bude potvrzeno až okamžikem, kdy jím zvolená osoba bude v daném případě dědit. Možnost následného naplnění skutkové podstaty vydědění či dědické nezpůsobilosti se tak jeví otevřenější, jelikož v tomto případě není skutečné vyloučení zřeknuvšího se dědice renunciační smlouvou natolik „jisté“, a tudíž si myslím, že bychom nevhodné chování dědice měli reflektovat.

Pravděpodobně bychom se mohli shodnout na tom, že pokud by osoba, v jejíž prospěch takovýto dědic zřeknutí se učinil, nedělala, tak by sice nebyla naplněna podmínka účinnosti renunciační smlouvy, avšak onen dříve zřeknuvší se dědic by stejně měl být z dědění v důsledku svých činů po právu vyloučen. V konečném důsledku by tak ani on, ani osoba, v jejíž prospěch se svého práva původně zřekl, nijak nekonkurovali zbývajícím dědicům. Pokud by dědila, byla by podmínka účinnosti splněna a zřeknuvší se dědic by byl rovněž vyloučen z dědění – je otázkou, zda by hrálo velkou roli na základě jaké skutečnosti (zřeknutí se, vydědění, dědická nezpůsobilost) k tomu došlo – a opět by nekonkuroval ostatním dědicům.

Pozornosti hodnou je přitom poznámka ohledně vlivu na zřeknutý dědický podíl ve prospěch určité osoby v případě, kdy by účinek takového zřeknutí se byl vykládán tak, jak se někteří snažili – a sice, že by mělo dojít k nárůstu pouze podílu této konkrétní osoby. Zdá se býti i otázkou morálky, jestli je přípustné aby dědic, který se sice svého práva zřekl, avšak následně se dopustil natolik nežádoucích činů ve vztahu k zůstaviteli, mohl mít to privilegium platně vybrat osobu, které by jeho podíl přirostl. Neméně důležitým aspektem současně ale je, zda by vůbec mohl osobě uvedený podíl přirůst, ve smyslu, zda tu vůbec nějaký po naplnění skutkové podstaty vydědění či dědické nezpůsobilosti ještě existuje, přičemž se domnívám, že by spíše neměl. I v tomto ohledu se tedy výklad zvýhodňující určitou osobu nárůstem podílu jeví jako nevhodný.

U **renunciace s rozvazovací podmínkou** pak rovněž může nastat situace, že podmínka splněna nebude a dědic naplní skutkovou podstatu dědické nezpůsobilosti. V takovém případě by účinky renunciační smlouvy v souladu s § 548 odst. 2 OZ měly pominout a dědické právo by dědici mělo znovu obživnout. Důsledkem následného naplnění skutkové podstaty dědické nezpůsobilosti se však sám o možnost dědit připraví a nebude-li mu zůstavitelem prominuta, ničeho z dědictví nenabude. Problematické však může být, jak se dívat na případ, kdy skutková podstata dědické nezpůsobilosti bude „naplněna“ v mezidobí – tj. v době působení zřeknutí se, předtím než vyjde najevo, že podmínka z různých důvodů splněna nebyla. Pokud i zde vyjdeme z toho, že účinky zřeknutí se působí od okamžiku sjednání a zřeknuvší se dědic nemá potenciál skutkovou podstatu naplnit, pak by se mohlo stát, že účinky zřeknutí se pominuly a současně proto, že dědic formálně skutkovou podstatu dědické nezpůsobilosti nenaplnil, mohl by nakonec být způsobilý stát se dědicem a nabýt něčeho z pozůstalosti.

Uvedená problematika je mimořádně komplexní a působí zde celá řada proměnných – ať už jde právě o to, zda dědická nezpůsobilost může negovat renunciační smlouvu, o nástup účinků zřeknutí se, různé modifikace smlouvy v konkrétních případech či souhru životních událostí. Přesto považuji za vhodné se této problematice dotknout a zastavit se u ní, jelikož je zde celá řada nezodpovězených otázek, jejichž rozřešení by mohlo být úlevou nejen pro praxi. Než se těmto otázkám postaví i budoucí judikatura, můžeme je alespoň identifikovat a pokusit se zaujmout určitý postoj.

4. Exkurz do německé a rakouské právní úpravy renunziace

Následujících pár řádků bych ráda věnovala alespoň představení právní úpravy institutu zřeknutí se dědického práva v zemích a právních řádech, ke kterým i s ohledem na historii často se zájmem vzhlížíme a inspirujeme se.

4.1. Zřeknutí se v BGB

Ačkoliv v úpravě německého BGB¹⁴⁷ můžeme najít oproti našemu OZ určité odlišnosti, v zásadě by se dalo říci, že úprava renunziace je v nich velmi podobná. Rozdílem, který zaznameneáme na první pohled, je však rozsah věnovaný úpravě zřeknutí se v BGB, který se tímto institutem zabývá o něco obsáhleji¹⁴⁸ v § 2346 – 2352.

V obou případech se přitom jedná o smlouvu mezi zůstavitelem a budoucím dědicem, kterou lze uzavřít pouze za života zůstavitele. Oproti našemu OZ, který blíže nespecifikuje o jakého dědice by se mělo jednat, zvolil německý BGB specifitější formulaci, když v § 2346 odst. 1 konkrétně vymezuje okruh osob, které se mohou dědického práva zříci – a sice příbuzní a manžel zůstavitele. V uvedeném ustanovení pak narazíme na další odlišnost, a to výslovně uvedený následek renunziace, dle kterého je zřeknuvší se dědic vyloučen z dědického nástupnictví, jako by se nápadu pozůstalosti nedožil.

V následujících ustanoveních německý BGB upravuje zastoupení stran, přičemž mimo jiné výslovně zakotvuje požadavek na osobní jednání zůstavitele. Tento může být při uzavření smlouvy zastoupen¹⁴⁹ jedině za situace, když by nebyl svéprávný, nicméně je zde navíc ještě pojistka v podobě souhlasu soudu s uzavřením této smlouvy. Uvedené pro nás může být inspirací k vyřešení otázky možného zastoupení stran, právě s důrazem na povahu vysoce osobního jednání zůstavitele.

K sepsání renunziční smlouvy je shodně vyžadován notářský zápis, ovšem pokud jde o zrušení, stanovuje německý BGB požadavek, který je pro naši úpravu neobvyklý. Dle § 2348 totiž trvá na tom, aby i zrušení této smlouvy bylo učiněno stejnou – „přísnou“ – formou.

Základní účinky v podobě vztažení zřeknutí se i na potomky dědice, není-li ujednáno něco jiného, jsou zachovány v obou úpravách. To stejné platí i pro podmíněnou účinnost zřeknutí se ve prospěch jiné osoby. Čím je však v tomto ohledu německá úprava zvláštní je, že

¹⁴⁷ Zákon č. 21/1896 RGBL., ze dne 18. srpna 1896, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění účinnému ke dni 26. října 2022.

¹⁴⁸ Oproti OZ, který institut upravuje v jediném § 1484.

¹⁴⁹ Nejde přitom o ledajakého zástupce, ale BGB hovoří přímo o zástupci zákonném („*der Gesetzliche Vertreter*“).

specificky upravuje následek toho, když se zřekne dědic-potomek. V takovém případě totiž v pochybnostech vychází z toho, že se učiněné zřeknutí projeví pouze ku prospěchu dalších potomků a manžela či partnera zůstavitele, nikoliv i dalších dědiců. V tomto lze pravděpodobně spatřovat snahu upřednostnit a zvýhodnit své nejbližší oproti vzdálenějšímu příbuzenstvu a udržet tak majetek v „rodině“.

4.2. Zřeknutí se v ABGB

Již na první pohled je zřejmé, že rakouská a česká úprava zřeknutí se vychází z velmi podobné dikce, což ani není zarážející. Stejně jako český OZ zakotvuje rakouský ABGB institut v jediném paragrafu, a to § 551¹⁵⁰.

Shodně jako naše úprava neobsahuje ta rakouská limitaci v okruhu dědiců, kteří by se dědického práva mohli zříci a rovněž k platnosti vyžaduje formu notářského zápisu (či soudního protokolu). Forma zrušení renunciační smlouvy doznala v důsledku novely před pár lety změn. Zatímco dříve rakouská úprava vycházela dokonce i z možnosti bezformálního zrušení renunciace, nově z důkazních důvodů¹⁵¹ požaduje, aby měl konsensus stran písemnou formu.

Odlišnost oproti naší doktríně bychom mohli spatřovat v otázce obživení dědického práva vyvolaného následně sepsanou závětí. Rakouská judikatura i část doktríny vychází z toho, že pokud strany neujednaly jinak, zásadně v těchto případech dochází k obživení dědického práva.¹⁵² Drachovský s Elischerem¹⁵³ však správně upozorňují na nevhodnost přejímání tohoto výkladu pro naši právní úpravu, když poukazují právě na to, že závěry rakouské judikatury staví na dříve platné možnosti bezformálního zrušení renunciace, rovněž ale také na faktu, že dědění v Rakousku podléhá principu adičnímu. Uvedená zůstavitelova dispozice v podobě sepsání závěti tak pro dědice znamená určitou ofertou, na kterou může reagovat podáním dědické přihlášky – pokud by ale zůstal nečinným, dědicem by se nestal.¹⁵⁴ Oproti tomu u nás by takový dědic musel aktivně dědictví („opět“) odmítnout, což s ohledem na některé motivy vedoucí k renunciaci nelze spravedlivě požadovat.

Poslední poznámkou, kterou bych chtěla uvést, je odporovatelnost renunciace. V komentářové literatuře se totiž můžeme dočíst, že zřeknutí se dědictví nepodléhá napadení

¹⁵⁰ Zákon č. 946/1811, ze dne 1. června 1811, Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, ve znění účinnému ke dni 26. října 2022.

¹⁵¹ APATHY, Peter. In: KOZIOL, Helmut, BYDLINSKY, Peter, BOLLENBERGER, Raimund. a kol. *Kurzkommentar zum ABGB Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II- und Rom III-VO*. 6., überarbeitete Auflage, Verlag Österreich, 2020, s. 611.

¹⁵² DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 428-429.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

ze strany věřitele, jelikož by jinak došlo k dotčení pořizovací volnosti zůstavitele.¹⁵⁵ U renunciace povinného dílu se pak vychází z toho, že tuto nelze napadnout za situace, kdy zůstavitel sám měl možnost nepominutelnému dědici tento díl odepřít.¹⁵⁶ Možnost inspirace tímto pohledem pro naši právní úpravu již v této práci byla naznačena, přičemž nutno podotknout, že se zdá být vhodným kompromisem.

¹⁵⁵ APATHY, Peter. In: KOZIOL, Helmut, BYDLINSKY, Peter, BOLLENBERGER, Raimund a kol. *Kurzkommentar zum ABGB Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II- und Rom III-VO.* 6., überarbeitete Auflage, Verlag Österreich, 2020, s. 612.

¹⁵⁶ Tamtéž.

Závěr

Diplomová práce se věnuje staronovému institutu zřeknutí se dědického práva, jehož právní úprava se do občanského zákoníku vrátila až po padesáti letech, poté co byla OZ 1964 vyloučena. Jedná se o institut, který umožňuje předpokládanému dědici zřici se svého dědického práva, které mu má teprve v budoucnu vzniknout, a to smlouvou se zůstavitelem. Práce se přitom zaměřuje jak na historický vývoj právní úpravy v kontextu OZO, Osnovy 1937, OZ 1950, OZ 196, tak zejména na úpravu současnou a výkladová úskalí, která jsou s ní spojena. Ačkoliv od rekonstrukce občanského zákoníku uběhlo již pár let, stále můžeme v souvislosti s tímto institutem narazit na řadu nezodpovězených otázek, které mohou přispívat ke zdrženlivosti praxe a nejasnostem při aplikaci tohoto institutu.

Navzdory tomu, že teorií je renunciace velmi dobře hodnocena a je poukazováno na její vhodnost a efektivnost, přesto se spíše setkáme s tím, že není praxí využívána. Uvedené může být způsobeno jednak „nevědomostí“ zůstavitelů či dědiců ohledně její existence a následků, dále pak i nutností splnit požadavek formy a rovněž bychom si mohli pokládat otázku, zda se samotní notáři tomuto institutu do jisté míry „nevyhýbají“ s ohledem na úskalí právní úpravy tam, kde zákon mlčí.

Za problematické je přitom možné považovat nevyjasnění rozsahu, v jakém se lze dědického práva zřici. Zatímco se literatura většinou kloní k možnosti zřici se libovolných částí dědického práva či dědického práva pouze ke konkrétní věci, osobně zastávám názor o nedělitelnosti dědického práva s poukazem na jeho smysl a účel a analogickou aplikaci úpravy odmítnutí dědictví. Dalším problémem by mohla být možná odporovatelnost renunciační smlouvy, která stále není přesvědčivě vyjasněna a část odborné literatury tvrdí, že odporovat nelze, druhá část uvádí, že odporovat lze a třetí zastává názor stojící na pomezí. Přitom může být právě nedořešení této otázky faktorem, pro který se na místo zřeknutí se volí jiné instituty nebo situace nakonec není řešena. Zcela nevyjasněnou je rovněž otázka možného zastoupení stran při uzavírání smlouvy, možnost nezletilého dědice zřici se dědictví či problematika zřeknutí se ve prospěch jiné osoby. Zejména zřeknutí se ve prospěch přináší další výkladové problémy spočívající v nepochopení následků, které jsou s tímto spojené. Ačkoliv se již lze v literatuře převážně setkat s názorem, že jde o pouhé podmínění účinnosti smlouvy a prostou nekonkurenci, stále se objevuje snaha vykládat toto jednání jako zvýhodnění pouze vybraného dědice, kterému zřeknutý podíl přiroste. V tomto ohledu je zvolená formulace zákona lehce nešťastná a zavádějící, nicméně je třeba přisvědčit většinové části literatury.

Problematických otázek najdeme vícero, přičemž cílem této práce není tyto otázky vyřešit, nýbrž alespoň některé z nich identifikovat a nabídnout možné pohledy na jejich řešení.

Část práce je věnována zřeknutí se a dalším institutům, na které by renunziace mohla mít vliv či by s nimi mohla spolupracovat. Současně je předeštěn pohled na objevující se připodobňování smlouvy renunziací ke smlouvě dědické, kterému by bylo lepší se vyhnout. Jakkoliv se v obou případech jedná o dvoustranné právní jednání s požadavkem na zvláštní formu, nelze pomíjet fakt, že každá smlouva směřuje k jinému účelu – zatímco jednou se dědic povolává k dědění, druhou se z dědění vylučuje.

Práce nevynechává ani komparaci s úpravou zahraniční, kdy nabízí alespoň stručný náhled do právní úpravy zřeknutí se v Německu a Rakousku, kterým je naše právní úprava v mnoha ohledech velmi podobná a tak se můžeme dále inspirovat.

Znovuzavedení tohoto institutu do naší právní úpravy je vítaným krokem, který je i literaturou oceňován. Přesto mu zatím nebyl věnován dostatek pozornosti, což by bylo nejen s odkazem na výkladové otázky velmi žádoucí. I přesto se lze domnívat a přát si, že po vyjasnění nejproblematictějších otázek bude objeven potenciál tohoto institutu a začne být hojněji využíván.

Seznam použité literatury

Monografie, sborníky

- BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001. XV, 507 s.
- CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva IX. Dědické právo*. Praha: C. H. Beck, 2018, 166 s.
- KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek III. Dědické právo – Rodinné právo*. Praha: Orbis, 1954, 186 s.
- KNAPP, Viktor, KNAPPOVÁ, Marta a Jiří ŠVESTKA, ed. *Občanské právo hmotné: Díl 4. Sv. 2., Závazkové právo; 2. aktualiz. a dopl. vyd.* Praha: Codex Bohemia, 1998, 493 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2015, 288 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: V. Právo dědické*. Praha: Všehrad, 1928, 130 s. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha: Linde, 2003, 351 s.
- SALÁK, Pavel, ČERNOCH, Radek, HORÁK, Ondřej. *Autonomie vůle zůstavitele podle občanského zákoníku z historické perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 185 s.
- SALÁK, Pavel a kol. *Historie osnovy občanského zákoníku z roku 1937: Inspirace, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, 122 s.
- SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Praha: Vesmír, 1921, 104 s.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, 408 s.
- ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, 882 s.
- TALANDA, Adam. *Problematika reprezentace v dědickém právu*. Praha: C. H. Beck, 2021, 168 s.

- TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Sborník věd právních a státních, 1905, 157 s. Dostupné z: Digitální knihovna Právnické fakulty MU.
- VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny.* Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 684 s.

Komentáře

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář (úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008).* 1. svazek, § 1-487. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, 1391 s.
- FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s.
- HOLUB, Rudolf a kol. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické.* Praha: Orbis, 1957, 380 s.
- KOZIOL, Helmut, BYDLINSKY, Peter, BOLLENBERGER, Raimund a kol. *Kurzkommentar zum ABGB Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II- und Rom III-VO.* 6., überarbeitete Auflage, Verlag Österreich, 2020, 1968 s.
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině.* 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 901 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí. (§§ 531 až 858).* Praha: V. Linhart, 1936, 680 s.
- ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 728 s.
- ZEILLER von, Franz. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gessamten deutschen Erbländer der oesterreichischen Monarchie. Zweiter Band. Zweite Abteilung.* Wien und Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812, 922 s.

Důvodová zpráva

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s.

Odborné články

- DRACHOVSKÝ, Ondřej. Otázky a odpovědi: dědic v exekuci. *Ad Notam*, 2018, roč. 24, č. 4, s. 3-8.
- DRACHOVSKÝ, Ondřej, ELISCHER, David. Několik zastavení nad renunciační smlouvou. *Právník*, 2021, roč. 160, č. 6, s. 416-430.
- ELIÁŠ, Karel. Raison d'être práva dědického. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám, 2008, č. 1, s. 137-146.
- ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*. 2003, roč. 9, č. 5, s. 97-103.
- HOLÍKOVÁ, Lenka. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. *Ad Notam*. 2015, roč. 21, č. 3, s. 18-23.
- KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5-11.
- MUZIKÁŘ, Martin. Zřeknutí se dědického práva. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 4, s. 7-10.
- PĚCHA, František. K otázce smluvního zřeknutí se dědického práva, pořizování vzájemných závětí a uzavírání dědických smluv. *Ad Notam*. 2001, roč. 7, č. 1, s. 18-19.
- KOUBA, Václav. Úvaha nad některými instituty dědického řízení a dědického práva. *Ad Notam*. 2000, roč. 6, č. 4, s. 73-75.
- ŠEŠINA, Martin. OaO: Za jakých podmínek se lze zřeknout dědictví, případně, kdy lze dědictví odmítnout? *Rekodifikace & praxe*. 2014, roč. 2014, č. 6, s. 20.
- TALANDOVÁ, Iveta. Několik úvah nad nepominutelným dědicem. *Soukromé právo*, 2019, roč. VII, č. 11, s. 23-29.

Právní předpisy

- Císařský patent č. 946/1811Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení 69/1916 ř. z., účinného ke dni 1. ledna 1917.

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. března 1964.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinnému ke dni 31. prosince 2013.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 946/1811, ze dne 1. června 1811, Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, ve znění účinnému ke dni 26. října 2022.
- Zákon č. 21/1896 RGrBl., ze dne 18. srpna 1896, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění účinnému ke dni 26. října 2022.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá zřeknutím se dědického práva. Tento institut umožňuje presumptivnímu dědici zříci se svého budoucího dědického práva smlouvou se zůstavitelem. První kapitola se věnuje dědickému právu jako takovému a základním zásadám. Druhá kapitola je zaměřena na historický vývoj a současnou právní úpravu zřeknutí se a problematické aspekty s tímto institutem spojené. Třetí kapitola představuje vliv zřeknutí se na další instituty dědického práva. Čtvrtá kapitola je pak věnována stručnému srovnání české právní úpravy zřeknutí se dědického práva s úpravou německou a rakouskou.

Klíčová slova

Dědické právo, zásady dědického práva, zřeknutí se dědického práva, zřeknutí se práva na povinný díl, zřeknutí se ve prospěch jiné osoby, renunciační smlouva, odporovatelnost, občanský zákoník.

Abstract

This diploma thesis concerns with renunciation of inheritance. This institute allows the presumptive heir to renunciate his future inheritance right by contract with the testator. The first chapter of the thesis deals with inheritance law and its essential principles. The second chapter focuses on historical development and current legal regulation in the Czech Civil Code as well as the problematic aspects related to it. The third chapter presents the influence of renunciation on other institutes of the inheritance law. The fourth chapter is devoted to a brief comparison of Czech legal regulation of renunciation with German and Austrian legal regulation of this institute.

Keywords

Inheritance law, principles of inheritance law, renunciation of inheritance, renunciation of compulsory share, renunciation in favor of another person, renunciation contract, relative ineffectiveness, Civil Code.